

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИСЛОМ АКАДЕМИЯСИ
ХУЗУРИДАГИ ИЛМІЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc. 35/30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 РАҚАМЛИ ИЛМІЙ КЕНГАШ

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИСЛОМ АКАДЕМИЯСИ

ИСЛАМОВ ШАХЗОД ЗАХИДОВИЧ

“ИШИД” ТЕРРОРЧИ ТАШКИЛОТИНИНГ АХБОРОТ ХУРУЖИ
ВА УНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ

07.00.04 – Диншунослик

ТАРИХ ФАНЛАРИ БЎЙИЧА ФАЛСАФА ДОКТОРИ (PhD)
ДИССЕРТАЦИЯСИ АВТОРЕФЕРАТИ

Тошкент – 2020

**Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси
автореферати мундарижаси**

**Оглавление автореферата
доктора философии (PhD) по историческим наукам**

**Contents of Dissertation Abstract of the
Doctor of Philosophy (PhD) on Historical Sciences**

Исламов Шахзод Захидович

“ИШИД” террорчи ташкилотининг ахборот хуружи ва уни бартараф этиш
йўллари (07.00.04) 3

Islamov Shakhzod Zakhidovich

«ISIS» terrorist organization information attack and ways to eliminate it
(07.00.04).....21

Исламов Шахзод Захидович

Информационная атака террористической организации «ИГИЛ» и пути его
устранения (07.00.04) 37

Эълон қилинган ишлар рўйхати

Список опубликованных работ

List of published works 42

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИСЛОМ АКАДЕМИЯСИ
ХУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc. 35/30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИСЛОМ АКАДЕМИЯСИ

ИСЛАМОВ ШАХЗОД ЗАХИДОВИЧ

“ИШИД” ТЕРРОРЧИ ТАШКИЛОТИНИНГ АХБОРОТ ХУРУЖИ
ВА УНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ

07.00.04 – Диншунослик

ТАРИХ ФАНЛАРИ БЎЙИЧА ФАЛСАФА ДОКТОРИ (PhD)
ДИССЕРТАЦИЯСИ АВТОРЕФЕРАТИ

Тошкент – 2020

Тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясида В2018.1.PhD/Tar.50 рақам билан рўйхатга олинган.

Диссертация Ўзбекистон халқаро ислом академиясида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (ўзбек, инглиз ва рус (резюме)) Илмий кенгаш веб-саҳифасининг (www.iiu.uz) ва «ZiyoNet» Ахборот таълим порталида (www.ziynet.uz) жойлаштирилган.

Илмий раҳбар:

Ҳасанов Аҳаджон Аҳмаджонович
тарих фанлари доктори, профессор

Расмий оппонентлар:

Мунавваров Зоҳидилло Иномходжаевич
сиёсий фанлари доктори, профессор

Закурлаев Абдумутал Каримович
юримдик фанлари номзоди, доцент

Етақчи ташкилот:

Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази

Диссертация ҳимояси Ўзбекистон халқаро ислом академияси ҳузуридаги илмий даражалар берувчи DSc. 35/30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 рақамли илмий кенгашнинг 2020 йил «_____» _____ соат _____ даги мажлисида, БИММ платформасида онлайн бўлиб ўтади. (Манзил: 100011, Тошкент шаҳри, А.Қодирий кўчаси, 11-уй. Тел.: (99871) 2440056; факс: (99871) 2440065; e-mail: info@iiu.uz)

Диссертация билан Ўзбекистон халқаро ислом академиясининг Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин. (___ рақам билан рўйхатга олинган.) (Манзил: 100011, Тошкент шаҳри, Абдулла Қодирий кўчаси, 11- уй. Тел.: (99871) 2440056; факс: (99871) 2440065; e-mail: info@iiu.uz).

Диссертация автореферати 2020 йил «___» _____ да тарқатилди.

(2020 йил «___» _____ даги _____ рақамли реестр баённомаси.)

Ш.А. Ёвқочев

Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш раиси, сиёсий фанлар доктори, профессор

Н.А. Мухамедов

Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш котиби, тарих фанлари доктори, доцент.

Н.Ғ. Нажмиддинов

Илмий даражалар берувчи илмий кенгаш қошидаги илмий семинар раиси ўринбосари, филология фанлари доктори, доцент

КИРИШ (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Жаҳонда сўнгги 20 йилликда рўй берган, таъсири ва аҳамияти ғоят муҳим бўлган воқеа-ҳодисалар таҳлили экстремизм ва терроризмнинг мафкуравий таъсир кўрсатиш, сиёсий босим ўтказиш инструменти, глобал хавфсизлик ва барқарорликка асосий таҳдид сифатида майдонга чиққанини кўрсатди. Экстремизм ва терроризм таҳдиди сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ва маънавий йўқотишларга олиб келди. Шунингдек, халқаро терроризм хавфи нафақат унинг бевосита қурбонлари, балки халқаро вазиятни беқарорлаштириши, глобал миқёсдаги кескинлик ўчоқларини, қуролли можароларни келтириб чиқариши билан ҳам ҳозирги замоннинг энг долзарб муаммоларидан бирига айланган. Масаланинг яна бир нозик томони шундаки, ушбу ишлар муқаддас ислом таълимоти билан боғлаб кўрсатилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёев Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқида: “Биз муқаддас динимизни зўравонлик ва қон тўкиш билан бир қаторга кўядиганларни қатъий қоралаймиз ва улар билан ҳеч қачон муроса қила олмаймиз”, - дея таъкидлаган эди¹. Бу эса ислом дини билан сиёсий мақсадларга хизмат қилувчи жангари гуруҳлар орасини фарқлаш заруратини юзага келтиради.

Яқин Шарқ минтақасидаги ижтимоий-сиёсий воқелик мусулмон дунёсининг бошқа ҳудудларига ҳам салбий таъсир кўрсатди. Ушбу муаммо ўз моҳиятига кўра, нафақат Яқин Шарқ минтақасига тааллуқли, балки унинг таркибида ҳаракат қилган жангариларнинг мансублиги нуқтаи назаридан дунёнинг бошқа мамлакатлари, айниқса, Марказий Осиё давлатларини ҳам жиддий хавотирга солди. Шундан келиб чиқиб, Сурия ва Ироқдаги экстремистик ва террорчи ташкилотлар фаолияти, экстремистик ҳаракатларнинг олдини олишга доир тадқиқотлар мавзусини кенгайтиришни тақозо қилмоқда.

Сўнгги йилларда минтақа давлатлари, хусусан, Ўзбекистонга қарши диний, маънавий ва мафкуравий таҳдидларнинг шакллари ўзгармоқда. Шу боис, “ИШИД”² медиа тарғиботини таҳлил қилиш, радикаллашувни келтириб чиқараётган сабабларни илмий асосда чуқур тадқиқ этиш, унинг натижаларини ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштиришга қаратилган чоратadbирларда акс эттириш долзарб саналади. Бундай вазиятда, умуман, халқаро терроризм муаммосига нисбатан аввалги қарашларни қайта кўриб чиқиш зарурати туғилди. Шунингдек, диний асосга эга бўлмаган турли ахборот хуружлари ва бунинг Марказий Осиёга таъсири ҳамда уларни бартараф этиш йўллари бўйича яхлит тадқиқот мавжуд эмас.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 16 апрелдаги

¹ Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеяси 72-сессиясида сўзлаган нутқи. Хабарнома //Ўзбекистон Республикаси Президенти девонининг нашри. 3-сон (105). –Тошкент: Шарқ, 2017. 477 б; https://www.un.int/uzbekistan/statements_speeches/address-he-mr-shavkat-mirziyoyev-president-republic-uzbekistan-unga-72

² “ИШИД” – “Ироқ ва Шом ислом давлати” террорчи ташкилоти.

“Диний-маърифий соҳа фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5416-сон Фармони, 2018 йил 23 июндаги “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузурида Ўзбекистондаги Ислом цивилизацияси марказини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3080-сон қарори ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 22 июндаги “Ўзбекистон халқаро ислом академияси фаолиятини ташкил этиш ва қўллаб-қувватлаш тўғрисида”ги 466-сон қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 11 августдаги “Имом Мотуридий халқаро илмий-тадқиқот марказини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4802-сон қарори ҳамда мазкур фаолиятга тегишли бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишга хизмат қилади.

Тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг устувор йўналишларига мослиги. Диссертация республика фан ва технологиялар ривожланишининг I. «Демократик ва ҳуқуқий жамиятни маънавий-ахлоқий ҳамда маданий ривожлантириш, инновацион иқтисодий шакллантириш» номли устувор йўналишига мувофиқ амалга оширилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси. “ИШИД”нинг медиа тарғиботи мавзусини тадқиқ этишга АҚШ ва Европа мамлакатлари, араб давлатларининг нуфузли илмий-тадқиқот марказлари, етакчи экспертлар томонидан катта эътибор қаратилмоқда. Жумладан, АҚШнинг Терроризмга қарши кураш маркази³, RAND стратегик тадқиқот маркази⁴, Вашингтондаги Брукинг Яқин Шарқ сиёсати бўйича марказ⁵, Картер маркази⁶, Жорж Вашингтон университети⁷, Буюк Британиянинг Радикализмни ўрганиш халқаро маркази (ICSR)⁸ маркази томонидан “ИШИД” террорчи ташкилотининг ахборот хуружи мавзусида тадқиқотлар амалга оширилган.

Шарқ мамлакатларида Мисрнинг ал-Азҳар университети қошидаги

³ Milton D. Pulling Back the Curtain: An Inside Look at the Islamic State’s Media Organization //Combating Terrorism Center, August 2018; Almohammad A., Winter C. From Battlefield to Cyberspace: Demystifying the Islamic State’s Propaganda Machine //Combating Terrorism Center, June 2019; Milton D. Down, but Not Out: An Updated Examination of the Islamic State’s Visual Propaganda //Combating Terrorism Center, July 2018; Milton D. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016.

⁴ Bodine-Baron E., Helmus T., Magnuson M., Winkelman Z. Examining ISIS Support and Opposition Networks on Twitter //RAND. Santa Monica: 2016; Helmus T., Bodine-Baron E. Empowering ISIS Opponents on Twitter. – RAND Corporation, 2017.

⁵ Berger J., Morgan J. The ISIS Twitter Census Defining and describing the population of ISIS supporters on Twitter //Center for Middle East Policy at Brookings. Washington D.C: Analysis Paper. No. 20, March 2015.

⁶ Daesh Media Strategies: The Role of our Community Leaders //The Carter Center. – Atlanta, March 2016; Countering Daesh Propaganda: Action-Oriented Research for Practical Policy Outcomes //The Carter Center. – Atlanta, February 2016; Overview of Daesh’s Online Recruitment Propaganda Magazine, Dabiq //The Carter Center. – Atlanta, December 2015.

⁷ Clifford B., Powell H. Encrypted Extremism Inside the English-Speaking Islamic State Ecosystem on Telegram; Digital Decay // The George Washington University Program on Extremism, June 2019; Alexander A. Digital Decay? Tracing change over time among English-language Islamic State sympathizers on Twitter // Program on Extremism. – 2017.

⁸ Winter C. Media Jihad: Islamic State's Doctrine for Information Warfare. – London : International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2017; Vale G. Indoctrination and Recruitment of Children Within Islamic State Territory //International Centre for the Study of Radicalisation, London, United Kingdom. – 2018;

Экстремизмга қарши кураш мониторинг маркази томонидан “ИШИД”нинг турли тилларда юритадиган медиа тарғиботи онлайн мониторинг қилинади ва унинг ислом дини таълимотига зид ҳисобланган ғояларига кунлик раддиялар берилади. БААнинг Саваб⁹ маркази “ИШИД” тарғиботининг асосий платформаси вазифасини бажарган “Twitter”да ёшларни радикал ғоялардан муҳофаза қилиш мақсадида интерактив маълумотлар эълон қилади. Ҳедая¹⁰ маркази тадқиқотлари амалий аҳамиятга эга бўлиб, террорчи ташкилотнинг сохта ғояларини рад этиш ҳамда жамиятда экстремизм ва терроризмнинг олдини олишга хизмат қилади.

Шунингдек, Ш.Винтер, Ҳ.Ибодий, Д.Милтон, А.Зелин, З.Шенк, К.Вайтсайд, А.Тамимий, Ҳ.Гамбхир, Р.Каллимачи, Ж.Бергер, Ҳ.Инграм, М.Ломбарди, Ҳ.Қаравий, А.Хоффман, Й.Швайцер, Э.Бадавий¹¹ тадқиқотларида Яқин Шарқ минтақасидаги беқарорлик ва сиёсий тангликни юзага келтиришда иштирок этган “ИШИД” сингари жангари гуруҳларнинг Интернет ва ижтимоий тармоқ платформаларидаги тарғиботи ўрганилган.

Ўзбекистонлик Ш.А. Ёвқочев, Б.М. Бобожонов, К.А. Шермухамедов, Ж.А. Каримов¹² каби олим ва бир қатор тадқиқотчилар¹³ террорчи

---

⁹ Sawab Centre. <https://twitter.com/sawabcenter?lang=en>

¹⁰ Creating Positive Policing Narratives for Countering Violent Extremism. A Man’s World? Exploring the Roles of Women in Counter Terrorism and Violent Extremism // Hedayah. <http://www.hedayahcenter.org/>

¹¹ Winter C. A Tale of Two Caliphates: Comparing the Islamic State’s Internal and External Messaging Priorities. – 2018; Winter C. Totalitarianism 101: The Islamic State’s online propaganda strategy // Lawfare. – 2016; Winter C. Media Jihad: Islamic State’s Doctrine for Information Warfare. – London : International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2017; Winter C. The Virtual ‘Caliphate’: Understanding Islamic State’s Propaganda Strategy // Quilliam, 2015; Winter C. Documenting the Virtual ‘Caliphate’ // Quilliam, October 2015; Abadi H. ISIS media strategies: The role of our community leaders // Atlanta, GA: Carter Center, 2015; Milton D. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts // Combating Terrorism Center, October 2016; Milton D. Pulling Back the Curtain: An Inside Look at the Islamic State’s Media Organization // Combating Terrorism Center, August 2018; Milton D. Down, but Not Out: An Updated Examination of the Islamic State’s Visual Propaganda // Combating Terrorism Center, July 2018; Zelin A. Picture Or It Didn’t Happen: A Snapshot of the Islamic State’s Official Media Output // Perspectives on Terrorism. Vol 9. No 4, 2015; Zelin A. The Massacre Strategy: Why ISIS Brags about its Brutal Sectarian Murders // Politico, 17 June 2014; Schenk Z. Examining Declassified Historical Media Documents. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts // Combating Terrorism Center, October 2016; Whiteside C. Lighting the Path: The Evolution of the Islamic State Media Enterprise (2003-2016) // ICCT Research Paper, November 2016; Tamimi A. An account of Abu Bakr Baghdadi by Abu al-Waleed al-Salafi. www.aymennjawad.org/2016/01/an-account-of-abu-bakr-al-baghdadi-islamic-state; Tamimi A. The evolution in Islamic State administration: The documentary evidence // Perspectives on Terrorism. – 2015. – Т. 9. – №. 4. pp.117-129; Gambhir H. The Virtual Caliphate: ISIS’s Information Warfare. – Institute for the Study of War, 2016; Callimachi R. How ISIS built the machinery of terror under Europe’s gaze // The New York Times. – 2016. – Т. 29; Callimachi R. ISIS and the Lonely Young American // New York Times, 27 June 2015; Berger J. Tailored Online Interventions: The Islamic State’s Recruitment Strategy // Combating Terrorism Center, October 2015.; Ingram H. The strategic logic of Islamic State information operations // Australian Journal of International Affairs. – 2015. – Т. 69. – №. 6; Lombardi M. IS 2.0 and Beyond: The Caliphate’s Communication Project // Twitter and Jihad: The Communication strategy of ISIS. – Milano: ISPI, 2015; al-Qarawee H. The Media, Methods and Messages of the Islamic State’s Communication Strategy. Daesh and the terrorist threat: from the Middle East to Europe // Brussels: Foundation for European Progressive Studies, 2015; Hoffman A., Schweitzer Y. Cyber jihad in the service of the Islamic State (ISIS) // Strategic Assessment. – 2015. – Т. 18. – №. 1; El-Badawy E., Comerford M., Welby P. Inside the Jihadi Mind: Understanding Ideology and Propaganda. The Centre on Religion & Geopolitics. – 2015.

¹² Явқочев Ш. Влияние религиозного радикализма в киберпространстве на современную молодежь Узбекистана // “Имом Мотуридий ва мотуридия таълимоти: ўтмиш ва бугун” мавзусидаги халқаро конференция тўплами. – Тошкент, 2020. – Б. 221-225; Шермухамедов К., Каримов Ж. Ислам никоби остидаги экстремистик ва террорчи уюшмалар. – Тошкент: Ўзбекистон халқаро ислом академияси нашриёт-

ташкilotнинг Интернет орқали юритадиган тарғиботи ҳамда унинг ёшлар онгига салбий таъсирини ўрганганлар. Тадқиқотчи А.М. Тулепов изланишларида Интернет тармоғи радикал мазмундаги маълумотларни тарқатишнинг асосий воситаси сифатида ёритилган¹⁴. Унинг “ИШИД фитнаси”, “Интернетдаги таҳдидлардан ҳимоя” қўлланмалари ўзбек китобхонларини террорчи ташкilotларнинг ахборот хуружларидан хабардор қилишга хизмат қилди.

Шундай бўлса-да, Ўзбекистонда “ИШИД” террорчи ташкilotининг медиа стратегияси, ундан кўзланган мақсадлар ва жангари гуруҳлар ахборот хуружини бартараф этиш йўллари мавзуси комплекс равишда алоҳида тадқиқот мавзуси сифатида ўрганилмаган.

Диссертация тадқиқотининг диссертация бажарилган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари режалари билан боғлиқлиги. Диссертация Ўзбекистон халқаро ислом академияси илмий-тадқиқот ишлари режасининг “Диншунослик асослари, йўналишлари, илмий тадқиқот тамойиллари, ислом дини тарихи, фалсафаси, уларнинг жамият ҳаёти ва ривожигаги ўрни билан боғлиқ масалаларни тадқиқ этиш” мавзуси доирасида бажарилган.

Тадқиқотнинг мақсади “ИШИД” террорчи ташкilotининг медиа платформалардаги диний мазмундаги маҳсулотлари диний асосга эга эмаслигини исботлаб бериш ва унинг олдини олиш йўллари ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг вазифалари:

Яқин Шарқ минтақасидаги сиёсий беқарорлик натижасида “Ал-Қоида” террорчи ташкilotидан халифаликни даъво қилган янги жангари гуруҳ шаклланиши давридаги радикал тарғибот эволюциясини тадқиқ этиш;

“ИШИД” террорчи ташкilotи медиа фаолиятининг ташкилий тузилиши, фаолият услублари, тарғибот манбаларини ўрганиш, уларнинг минтақада фаолият кўрсатган радикал гуруҳлар тарғиботи билан қиёсий таҳлилини амалга ошириш;

Ироқ ва Сурияда жангари гуруҳларнинг этно-конфессионал зиддиятлар келтириб чиқаришда фойдаланаётган тарғибот услубларини кўрсатиб бериш;

террорчи ташкilotнинг ноқонуний эгаллаган ҳудуд аҳолиси ва ташқи аудитория учун тайёрлаган контентининг сиёсий, ҳарбий ва диний мазмун-моҳиятини очиб бериш;

“ИШИД” террорчи ташкilotи фаолияти мисолида диний даъволар Яқин Шарқ минтақасида кечган мураккаб сиёсий жараёнларни ғоявий жиҳатдан қўллаб-қувватлашнинг асосий омили эмаслигини илмий асослаш;

оммавий ахборот воситаларининг террорчи ташкilotлар фаолиятига оид маълумотларни ёритиш бўйича услубий меъёрларини таҳлил қилиш;

матбаа-бирлашмаси, 2020. – 160 б.; Каримов Ж. Жаҳолатга қарши маърифат. – Тошкент: Ўзбекистон халқаро ислом академияси нашриёт матбаа бирлашмаси, 2019. – 260 б.

¹³ Муаллифларнинг илмий ишлари фойдаланилган адабиётлар рўйхатида келтирилган.

¹⁴ Тулепов А. ИШИД фитнаси. –Тошкент: Мовароуннаҳр, 2017. –108 б; Ўша муаллиф. Интернетдаги таҳдидлардан ҳимоя. –Тошкент: Мовароуннаҳр, 2016. – 672 б.

“ИШИД”нинг оммабоп ижтимоий тармоқ платформалари орқали янги аъзоларни жалб этиш методларини ёритиш ва ушбу фаолиятнинг олдини олишга қаратилган хулоса ва тавсиялар ишлаб чиқиш.

Тадқиқотнинг объектини “ИШИД” террорчи ташкилоти медиа бўлинмаларининг диний мазмундаги маҳсулотлари ташкил қилади.

Тадқиқотнинг предмети “ИШИД” террорчи ташкилотига тааллуқли диний мазмундаги медиа маҳсулотларнинг шахс мутаассиблашувига таъсири ва унинг олдини олиш йўллари ҳисобланади.

Тадқиқотнинг усуллари. Диссертацияни тайёрлашда кузатиш, қиёслаш, таҳлил қилиш, контент анализ, умумлаштириш, эмпирик тавсифлаш ҳамда илмий билишнинг бошқа усулларидан фойдаланилган.

Тадқиқотнинг илмий янгилиги қуйидагилардан иборат:

“ИШИД”нинг диний мазмундаги маҳсулотларига қарши аҳли сунна вал жамоа йўналиши уламоларининг илмий-маърифий раддиялар бериш диний вазият барқарорлигини белгиловчи феномен экани дунё уламолари фатволари мисолида очилган ҳамда бунга дунёдаги 120 дан зиёд уламоларининг “очиқ хати” мисол бўла олиши кўрсатиб берилган;

Яқин Шарқ минтақасида этно-конфессионал муносабатларнинг Ироқ ва Сурия худудидаги трансформацияси диний-сиёсий вазият фонидида содир бўлгани асослаб берилган ҳамда ушбу террорчи ташкилот диний ғоя ва даъволари диний асосга эга эмаслиги, балки ҳарбий-сиёсий мақсадларга йўналтирилгани, диндан эса фақатгина тарғибот сифатида фойдаланиши очиб берилган;

республикада ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштириш, экстремизм ва терроризмнинг олдини олиш, айниқса, Интернет ва ижтимоий тармоқлар орқали “халифалик”, “жиход”, “шаҳид”, “куфр”, “ҳижрат” каби тушунчаларнинг ғаразли мақсадларда бузиб талқин қилиниши муқаддас динимиз моҳиятига умуман зид экани Қуръони карим оятлари, ҳадислар, машҳур уламоларнинг фикрларига таянган ҳолда асосланган;

“ИШИД”нинг медиа тарғиботида дин асосларини нотўғри талқин қилиш, мазҳаблар ўртасидаги айрим жузъий фарқларни диний адоват даражасигача олиб чиқиш ҳамда ташкилот асосчилари томонидан чиқарилган қоидалар давлат қонунларидан ҳам устун кўрсатишга интилиши исботланган.

Тадқиқотнинг амалий натижалари қуйидагилардан иборат:

Интернет орқали экстремистик мазмундаги маълумотларнинг тарқатилишини чеклаш ва уларнинг таъсир кучини йўқотишда диний етакчиларнинг ўрни юқори эканини эътиборга олиб, диний ходимларнинг ахборот ижодкорлиги фаолиятини кучайтиришга доир амалий таклифлар берилган;

сиёсий мақсадларга эришиш, жиноий ҳаракатларини оқлаш учун “ИШИД”нинг ислом ғояларини бузиб талқин қилиши, аслида, террорчи ташкилот фаолиятининг исломга алоқаси йўқлиги контент анализ асосида очиб берилган;

медиа соҳасида “ИШИД”га қарши таъсирчан ва самарали кураш олиб бориш учун тарғиботнинг анъанавий усулларида кўра, ёшларга тез ва самарали таъсир этадиган, уларни экстремистик ғоялардан огоҳ этадиган воситалардан фойдаланиш бўйича кўрсатмалар келтирилган.

Тадқиқот натижаларининг ишончилиги республика ва халқаро миқёсдаги илмий конференция материаллари тўпламлари, ОАК рўйхатидаги махсус журналлар ҳамда хорижий илмий журналларда чоп этилган мақолалар, хулоса, таклиф ва тавсияларнинг амалиётда жорий этилгани билан изоҳланади.

Тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти. Тадқиқот натижаларининг илмий аҳамияти “ИШИД” террорчи ташкилотининг шаклланиши, фаолият йўналишлари ҳамда хусусиятларига кўра исломий асосларга эга эмаслиги, балки мусулмон дунёсини чуқур сиёсий инқирозга киритиш, ижтимоий-иқтисодий ва мафкуравий жиҳатдан заифлаштиришга қаратилган глобал лойиҳа экани илмий-назарий жиҳатдан асослаб берилди.

Тадқиқот натижаларининг амалий аҳамияти жамоатчиликда экстремизм ва терроризмга қарши ғоявий иммунитетни шакллантиришга қаратилган тарғибот тадбирларида қўллаш, диний соҳа ходимлари ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар мутахассислари ҳамда оммавий ахборот воситалари вакиллариининг малакасини ошириш ўқувларида фойдаланиш ҳамда жамиятда ижтимоий-маънавий муҳитни янада соғломлаштириш, радикаллашувнинг олдини олишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни ишлаб чиқишда истифода этиш мумкинлиги билан изоҳланади.

Тадқиқот натижаларининг жорий қилиниши. “ИШИД” террорчи ташкилотининг ахборот хуружи ва уни бартараф этиш йўллариини тадқиқ қилиш натижасида ишлаб чиқилган илмий хулоса ва таклифлар асосида:

“ИШИД”нинг диний мазмундаги махсулотларига қарши аҳли сунна вал жамоа йўналиши уламоларининг илмий-маърифий раддиялар бериш диний вазият барқарорлигини белгиловчи феномен экани дунё уламолари фатволари мисолида очилган ҳамда бунга дунёдаги 120 дан зиёд уламоларининг “очиқ хати” мисол бўла олиши кўрсатиб берилган таклифлар асосида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг махсус дастури ишлаб чиқилган (Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот марказининг 2020 йил 25 февралдаги 02/69-сонли маълумотномаси). Натижада имом-хатибларда оммабоп ижтимоий тармоқ платформалар орқали “ИШИД” сингари террорчи ташкилотларнинг ботил ғояларига раддиялар бериш бўйича кўникмалар шакллантирилган;

Яқин Шарқ минтақасида этно-конфессионал муносабатларнинг Ироқ ва Сурия худудидаги трансформацияси диний-сиёсий вазият фонидида содир бўлгани асослаб берилган ҳамда ушбу террорчи ташкилотнинг диний ғоя ва даъволари диний асосга эга эмаслиги, балки ҳарбий-сиёсий уюшма экани ҳақидаги материалларда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлаш, конфессиялар ва миллатлараро тотувликни мустаҳкамлашга қаратилган чора-тадбирлар

дастури”нинг “Интернет тармоғида соғлом диний-маърифий тарғибот фаолиятини ташкил этиш ва ахборот хуружларининг олдини олиш” йўналиши тадбирларини ишлаб чиқишида фойдаланилган (Дин ишлари бўйича кўмитанинг 2020 йил 20 мартдаги 2120/1-сон маълумотномаси). Ушбу илмий натижаларнинг амалга оширилиши республикамизда диний вазият барқарорлигини сақлаш, аҳолига ислом динининг инсонпарвар ғояларини етказиш, экстремизм, терроризм, мутаассиблик, миссионерлик ва прозелитизм каби таҳдидларнинг олдини олишга хизмат қилган;

“ИШИД”нинг медиа тарғиботида дин асосларини нотўғри талқин қилиш, мазхаблар ўртасидаги айрим жузъий фарқларни диний адоват даражасигача олиб чиқиш ҳамда ташкилот асосчилари томонидан чиқарилган қоидалар давлат қонунларидан ҳам устун кўрсатишга интилиши Ўзбекистон Миллий телерадиокомпаниясида намойиш этилган “Икки тақдир”, “Жаҳолат сиртмоғи” кўрсатувларини тайёрлашда фойдаланилган (“O`zbekiston” телерадиоканалининг 2020 йил 30 мартдаги 01-15-629-сон далолатномаси). Бу орқали кенг жамоатчиликка Яқин Шарқ минтақасидаги қуролли ҳаракатлардан кўзланган асосий мақсад диний омиллар эмаслиги, балки ҳокимиятга эришиш ва минтақа давлатларининг бой ресурсларидан фойдаланишга интилиш экани ҳақидаги хулоса етказилган.

Тадқиқот натижаларининг апробацияси. Тадқиқот натижалари 1 та халқаро, 3 та республика илмий-амалий анжуманларида муҳокамадан ўтказилган.

Тадқиқот натижаларининг эълон қилиниши. Тадқиқот мавзуси бўйича жами 15 та илмий иш, жумладан, Ўзбекистон Республикаси Олий аттестация комиссиясининг диссертация асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрларда 10 та мақола (8 та республика ва 2 та хорижий журнал) чоп этилган.

Диссертациянинг тузилиши ва ҳажми. Диссертация таркиби кириш, учта боб, хулоса, фойдаланилган манба ва адабиётлар рўйхати, иловалардан иборат. Тадқиқот ҳажми 152 бетни ташкил қилади.

ДИССЕРТАЦИЯНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

Кириш қисмида диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати асосланган, тадқиқотнинг мақсади ва унинг вазифалари, шунингдек, объекти ва предмети аниқланган, ишнинг фан ва технологияларини ривожлантириш йўналишларига мослиги кўрсатилган ҳамда тадқиқотнинг илмий янгилиги, амалий натижалари, натижаларнинг ишончлилиги, назарий ва амалий аҳамияти, натижаларнинг амалиётга жорий этилиши, эълон қилинганлиги, ишнинг тузилиши ва ҳажми тўғрисидаги маълумотлар келтирилган.

Диссертациянинг **“Ироқ ва Шом ислом давлати” террорчи ташкилоти медиа тарғиботининг юзага келиши ва ривожланиши** деб номланган биринчи бобида “ИШИД” медиа тарғиботининг шаклланиш босқичлари, террорчи ташкилотнинг медиа манбалари, ижтимоий тармоқ платформалари орқали юритадиган тарғиботининг ўзига хос жиҳатлари

ҳамда Интернет орқали янги аъзоларни жалб этиш ва ёллаш услублари ҳақида сўз боради.

Мазкур бобда “ИШИД” ва Яқин Шарқ минтақасидаги террорчи ташкилотлар иштирокидаги жангари ҳаракатлар инсоният тарихидаги медиа воситалар энг кенг қўлланган можаро сифатида баҳоланган¹⁵. “ИШИД” жангариларининг медиа тарғиботи янги ҳодиса эмас. Террорчи ташкилот “Ал-Қоида”нинг Ироқдаги бўлинмаси сифатида фаолият юритган вақтидаёқ Интернет орқали тарғибот ўтказиш йўллариини ўзлаштира бошлаган.

“Ироқ ислом давлати” сифатида фаолият юритган даврда террорчи ташкилотнинг тарғиботи мураккаб тузилишга эга бўлган медиа структура асосида амалга оширилган. Ушбу медиа тузилма оммавий ахборот воситалари, тасвирга олиш ва тарғибот-ташвиқот гуруҳлари ҳамда Интернет сингари алоҳида бўлинмалардан иборат бўлган¹⁶. Террорчи ташкилотнинг кўп тармоқли медиа тузилмаси пирамида шаклида қурилган бўлиб, ҳар бир бўлим ва унда хизмат қилаётган масъуллар аниқ вазифалар тақсимооти асосида иш юритган. Бу эса террорчи ташкилот ўз олдида қўйилган мақсадлар ижроси йўлида самарали фаолият кўрсатишини таъминлаган¹⁷.

“ИШИД”нинг Интернет фаолияти ўзигача бўлган медиа тарғибот ютуқларини ўзлаштирган ва ундан унумли фойдаланган бўлса ҳам тарғиботнинг услуби, воситалари, мақсади, кўлами каби жиҳатлари билан “жиҳодий” жамоаларнинг айни шундай фаолиятидан фарқ қилади. Кристина Скори Лианг (Christina Schori Liang) “Ал-Қоида” ва “ИШИД” террорчи ташкилотларининг Интернетдан фойдаланишидаги фарқлари хусусида тўхталиб, “Ал-Қоида”, одатда, тармоққа маълумот етказиш воситаси сифатида қарashi ва “ўлжа” билан мулоқот қилувчининг сир сақланишига эътибор қилса, “ИШИД” жангарилари ўз-ўзини овоза қилиши, блоглар, хабарчи дастурлар, видео тарқатувчи сайтлар, “Twitter”, “Facebook”, “Instagram”, “WhatsApp”, “Tumblr”, “Ask FM” каби платформалардан кенг фойдаланишини таъкидлаган¹⁸. “ИШИД”нинг “Twitter” ва бошқа ижтимоий тармоқ сайтларидан орттирган шухратини “Ал-Қоида” террорчилик ташкилоти ҳатто тасаввур этолмагани таҳлилий маълумотлар асосида очиб берилган¹⁹.

“ИШИД” медиа тарғиботининг трансформациялашуви 2013 йилнинг апрелидан 2014 йил февраль оyi оралиғида рўй берди. Айни шу даврда кечган Суриядаги сиёсий танглик, “Ироқ ислом давлати” террорчи ташкилотининг “Ироқ ва Шом ислом давлати” номи остида қайта тузилгани, юқори сифатли медиа маҳсулотларнинг тарқатилиши, ижтимоий тармоқ

¹⁵ Қаранг: Neo L.S., Shi P., Dillon L., Tan J., Wang Y. Combating Violent Extremism and Radicalisation in the Digital Era, Chapter: 8, Publisher: IGI Global. pp.149-167.

¹⁶ Al-Ubaydi M., Lahoud N., Milton D., Price B. The Group That Calls Itself a State: Understanding the Evolution and Challenges of the Islamic State //Combating Terrorism Center, December 2014. p.48.

¹⁷ Schenk Z. Examining Declassified Historical Media Documents. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016. p.5.

¹⁸ Liang Ch.S. Cyber Jihad: Understanding and Countering Islamic State Propaganda //GCSP Policy Paper, 2015/1. p.2.

¹⁹ Miller G., Higham S. In a propaganda war against ISIS, the US tried to play by the enemy’s rules //Washington Post. – 2015. – Т. 8.

сайтларидаги фавқулодда фаол тарғиботи террорчи ташкилотнинг онлайн муҳитдаги муваффақиятини белгилаб берган асосий омиллар сифатида баҳоланади.

Террорчи ташкилот медиа майдондаги фаолиятини урушнинг учдан икки қисми деб билади²⁰. “ИШИД” ўз ғоялари, амалга ошираётган фаолияти ҳақидаги маълумотларни оммалаштиришга мўлжалланган бир неча манбаларга эга бўлиб, уларни асосий медиа марказлар ва ҳудудий медиа бўлинмаларга ажратиш мумкин. Марказий медиа бўлинмалар қаторига “Ал-Фурқон медиа”, “Фурсанул Балағ медиа”, “Асавирти медиа”, “Ал-Ғурабо медиа”, “Ал-Ҳаёт медиа маркази”, “Иътисам” ва “Ажнад” муассасалари, “Баён” радиоси, “Аъмак” ахборот агентлиги каби асосий бўлинмалар киради²¹. Марказий медиа бўлинмалар террорчи ташкилотга оид муҳим маълумотларни тайёрлаш ва тарқатишга масъул саналади²².

“ИШИД”нинг медиа тармоқлари марказида “Медиа девони” (المكتب الإعلامي) туради ва у террорчи ташкилот маҳсулотларининг тайёрланиши ҳамда тарқатилиши устидан назорат олиб боради. “ИШИД”нинг ноқонуний эгалланган ҳар бир ҳудудий бирлиги мустақил фаолият юритадиган медиа бўлинмага эга²³. 2016 йил март ойи ҳолатига кўра, Ироқда “ИШИД”га тааллуқли 60 та тарғибот шохобчаси фаолият юритган бўлса, Мувсил шаҳрининг ўзида бундай тузилмадан 25 таси аниқланган²⁴.

Ижтимоий медиа “ИШИД” маҳсулотларини тарқатувчи манба сифатида қуйидаги хусусиятларини яққол намоён этади:

– шахснинг террорчи ташкилотга нисбатан шаклланиб келаётган мойиллигини сўндирмаслик, бошқа муаммолар билан чалғитмаслик мақсадида ижтимоий медиа уни муайян ғоявий қобиқ остида сақлайди;

– киши ўз вақтининг асосий қисмини ижтимоий тармоқ сайтларида ўтказиши орқали маълум кучларнинг ғоявий таъсирида бўлади. Мазкур манбада қанча кўп вақт сарфланса, шахснинг мақсадли тарғибот домига тушиши, шаклланган қарашларининг янада мустаҳкамланиши, қатъийлашиши шунча тез кечади;

– ижтимоий медиа ҳамфикр шахсларнинг осон топишиши, бирлашиши ва бир-бирини ғоявий бойитиши учун энг қулай шароитларни яратиб беради;

– ижтимоий тармоқ сайтлари фойдаланувчини ўз таъсирига тушириш учун рақобат олиб боради. Бундай рақобат шахснинг тафаккури, дунёқарашига таъсир ўтказади.

“ИШИД”нинг Интернет орқали янги аъзоларни жалб этиш йўллари

²⁰ Siboni G., Cohen D., Koren T. The Islamic State’s Strategy in Cyberspace //Military and Strategic Affairs. Volume 7. No. 1, March 2015. p.130.

²¹ Ajbaili M. How ISIS conquered social media //Al Arabiya News. – 2014. – Т. 24; Winter C. The Virtual ‘Caliphate’: Understanding Islamic State’s Propaganda Strategy //Quilliam, 2015.

²² Haroro I. The strategic logic of Islamic State information operations //Australian Journal of International Affairs. 69:6, 2015. p.735.

²³ Al-‘Ubaydi M., Lahoud N., Milton D., Price B. The Group That Calls Itself a State: Understanding the Evolution and Challenges of the Islamic State //Combating Terrorism Center, December 2014.

²⁴ Gambhir H. The Virtual Caliphate: ISIS’s Information Warfare //Institute for the Study of War, December 2016. p.14.

ҳамда уларнинг ҳаракат услублари қуйидагилардан иборат²⁵:

1. “Дастлабки алоқа” босқичида: а) террорчи ташкилот Интернетда ўз “ўлжа”ларини қидиради, уларни кузатиб боради; б) “ИШИД”ни Интернет орқали қидирган “ўлжа”лар билан алоқа ўрнатади.

2. “Кичик жамиятлар ташкил этиш” босқичида: а) “ўлжа” билан доимий мулоқот йўлга қўйилади; б) ташқи таъсирларга берилмаслиги учун ўлжа бошқа алоқаларни чеклашга чақирилади.

3. “Яккама-якка алоқага ўтиш” босқичи. Ушбу босқичда бегоналар назарига тушиш ҳамда турли шубҳа ва гумонларнинг олдини олиш мақсадида “ўлжа” билан ижтимоий тармоқ сайтлари ёки хабарчи дастурлар орқали хос мулоқотга киришилади.

4. “Ўлжа” қизиқишларига мос бўлган “ИШИД” манфаатидаги фаолият турини аниқлаш ва унга рағбатлантириш” босқичида: а) ижтимоий тармоқ сайтлари орқали террорчи ташкилот тарғиботини олиб бориш; б) “ИШИД” ноқонуний эгаллаган Ироқ ва Сурия ерларга кўчиб бориш; в) террорчилик ҳаракатларини уюштиришга тарғиб қилинади.

Террорчи ташкилот ёшлар орасида оммабоп медиа платформалар орқали ранг-баранг тарғибот юритиши, ўзини зўравонлар қўлида хўрланган мусулмонларнинг ҳимоячиси сифатида намойиш этиши, мусулмонлар ҳақ-ҳуқуқлари таъминланадиган халифалик давлатини тиклаш ҳақидаги сохта даъвони илгари сургани жамиятда ўз ўрнини топмаган, ижтимоий-иқтисодий муаммолар гирдобидидаги кўплаб мусулмонларнинг “ИШИД” сафига қўшилишига сабаб бўлгани таҳлил қилинди.

“Медиа тарғиботнинг мазмуни, аудиторияси ва етказиш усуллари” деб номланган иккинчи бобда “ИШИД” террорчи ташкилоти медиа тарғиботининг мазмуни, аудиторияси, террорчи ташкилот тарғиботида хотин-қизлар ва болалар мавзуси илмий таҳлил этилган.

“ИШИД” медиа тарғиботининг турли даврларида бир-биридан фарқли мавзулар долзарб бўлган. Ташкил этилганининг дастлабки даврида ўзини давлат мақомида – расмий ташкилот сифатида кўрсатишга эътибор қаратган бўлса, кейинчалик Ироқ ва Сурия ерларини ноқонуний эгаллаш, ислом “душманлари”ни аёвсиз жазолаш ва адолат ўрнатиш мавзуси етакчилик қилди. “ИШИД”нинг инқироз даврида эса дунёнинг қайси ҳудудида бўлмасин, террорчи ташкилот номидан кўпорувчилик ҳаракатларини амалга оширишга чақириқлар кузатилди.

Террорчи ташкилотнинг диний матнлар қўлланган тарғибот материаллари ислом манбаларини нотўғри талқин қилиш орқали биринчидан, халифаликнинг диний асосларини яратишни мақсад қилади. Иккинчидан эса, террорчи ташкилот амалга оширган жангари ҳаракатларни оқлашга ҳаракат қилади. Ушбу бобда ўз ғояларини асослаш учун диний манбалардан ҳар қанча иқтибос келтирмасин, “ИШИД”нинг бирламчи мақсади сиёсий рақибларини йўқ қилиш орқали ҳокимиятга эришиш

---

²⁵ Berger J. Tailored Online Interventions: The Islamic State’s Recruitment Strategy //Combating Terrorism Center. Volume 8. Issue 10, October 2015. p.19.

ҳисобланиши илмий асослангилди²⁶.

Терроризмга қарши кураш маркази (АҚШ) тадқиқотчилари томонидан “ИШИД” эълон қилган 9000 дан ошқ маълумотлар таҳлил қилинган. Мазкур вақт ичида тарқатилган визуал контентнинг 89%ини – сурат, 10%ини – видео маҳсулотлар ташкил этган²⁷. Мазмунан ушбу маҳсулотларнинг 48%и – ҳарбий мавзуда, 20%и – давлат бошқарувида оид, 7%и – соф диний мазмунда, 7%и – “ИШИД” ноқонуний эгалигидаги ҳудудларда кечаётган ижтимоий ҳаёт ҳақида ва 19%и – бошқа мазмундаги маълумотлар ҳисобланади²⁸.

“ИШИД” сафига қўшилаётган ёшларнинг асосий қисми диний саводи йўқ, “жиход” тушунчасини хато англаган шахслардир²⁹. Эндрю Лебович (Andrew Lebovich) террорчи ташкилот сафида ҳарбий ҳаракатларда иштирок этаётган 3000 дан ошқ жангариларнинг шахсий маълумотларига таяниб, уларнинг диний саводхонлиги паст экани, ислом илмларига оид тушунчалари саёзлигини таъкидлайди³⁰.

Террорчи ташкилот сафида ҳаракат қилаётган жангариларнинг $\frac{3}{4}$ қисми диний саводхонлиги қониқарсиз эканини ошқор қилган³¹. “ИШИД” сафига қўшилганларнинг 70% ўзининг бошланғич диний билимга, 23% ўрта диний билимга эга эканини маълум қилган. Уларнинг 5% диний билими пухта шахслар экани аниқланган бўлса, 2% эса бу ҳақдаги маълумотни ошқор қилмаган³².

“ИШИД” медиа маҳсулотлари:

– унинг “ҳақиқий” давлат сифатидаги салоҳиятини яққол кўрсатиш, террорчи ташкилотнинг ғоя ва мақсадларини кенг омма орасида ёйиш, мусулмонлар онгида ўзини диний манбаларда тавсифи келган, гўёки узоқ кутилган исломий давлат – халифалик сифатида тасаввур уйғотиш;

– террорчи ташкилот ғояларини қўллаб-қувватловчи, кейинчалик унинг сафини тўлдириши мумкин бўлган янги авлодни мақсадли тарбиялаб бориш;

– радикал ғоялар таъсирига тушган шахсларни руҳлантириш, уларни яқка тартибда террорчилик ҳаракатларини амалга оширишга чорлаш мақсадларини кўзлайди.

“ИШИД” ноқонуний эгалик қилган ҳудудлар аҳолисининг ғоявий тарбиясига катта эътибор қаратган. Қурол кучи ёрдамисиз маҳаллий

²⁶ Religious Appeals in Daesh’s Recruitment Propaganda //The Carter Center. –Atlanta, September 2016.

²⁷ Milton D. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016. p.22.

²⁸ Ўша манба. –Б. 30.

²⁹ Countering Daesh Recruitment Propaganda Experts Workshop //The Carter Center. –Atlanta, March 2016. https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/conflict_resolution/countering-isis/countering-daesh-march-meeting-report.pdf

³⁰ Lebovich A. How ‘religious’ are ISIS fighters? The relationship between religious literacy and religious motivation //Brookings Institution. Project on U.S. Relations with the Islamic World. – Washington D.C, April 2016.

³¹ Musharbash Y. Hast du Dschihad-Erfahrung? //Die Ziet. –N 16, 2016; <http://abususu.blogspot.com/2016/04/analysis-of-3000-islamic-state-entry.html>

³² Dodwell B., Milton D., Ressler D. The Caliphate’s Global Workforce: An Inside Look at the Islamic State’s Foreign Fighter Paper Trail //Combating Terrorism Center, April 2016. p.19.

аҳолининг қўллаб-қувватловига эришиш террорчи ташкилот учун биринчи галдаги вазифалардан бири бўлган.

Террорчи ташкилот фаолиятида аёллар иштироки муҳим стратегик аҳамиятга эга³³. Турли манбаларда “ИШИД” таркибига аёллар жалб этилгани ҳақидаги маълумотларнинг бетўхтов ёритилиши ушбу жинс вакилларининг террорчи ташкилот сафига қўшилишининг муҳим омили бўлиб хизмат қилган.

“ИШИД” етакчилари учун болалар иштирокидаги ваҳший мазмунга эга медиа маҳсулотларни тайёрлаш ва дунё жамоатчилигининг эътиборини тортиш, энг аввало, психологик аҳамиятга эга масала ҳисобланади. Шу йўл билан террорчи ташкилот ўзига қарши тараф устидан руҳий жиҳатдан устунлигини кўрсатмоқчи, бор эътиборни ўзига жалб этмоқчи ва одамлар орасида ваҳима ҳамда қўрқувни кенг ёймоқчи бўлади³⁴.

II бобда болалар томонидан содир этилган турли ваҳшийликлар ифодаланган медиа маҳсулотлари орқали “ИШИД” ўз жиноятларини янги сифат босқичига кўтариб, жаҳон ҳамжамияти, хусусан, оммавий ахборот воситаларининг диққат марказида туришга муваффақ бўлгани таҳлилий ёритилган³⁵.

“Ироқ ва Шом ислом давлати” террорчи ташкилоти ва оммавий ахборот воситалари ўртасидаги муносабатларнинг ўзига хос жиҳатлари” номли диссертациянинг учинчи боби оммавий ахборот воситаларида “ИШИД” террорчи ташкилоти маълумотларини эълон қилишнинг ахборот-психологик хусусиятлари, террорчи ташкилотга оид маълумотларни ОАВда эълон қилишнинг оқибатларига бағишланган.

Бугунги кунда визуал ахборот тарғибот фаолиятининг энг муҳим таркибий қисмига айланиб бормоқда ва жамоатчиликни маълумот тарқатувчининг манфаатлари мос келадиган ғояга ишонтиришда кенг ва самарали қўлланилмоқда. “ИШИД”нинг юқори сифатли видеолавҳалари, “Дабиқ”, “Румия” сингари таъсирли сурат, инфографикаларга бой рангли журналлари террорчи ташкилот ғояларининг катта аудиторияга ёйилишига хизмат қилди.

“ИШИД” бугунги терроризм қиёфасини ваҳший қотилликларни замонавий услубда, одамларни қўрқув ва даҳшатга соладиган тарзда тасвирга олиш ва ахборот технологиялари имкониятларини қўллаган ҳолда кенг оммага тарқатиш шаклига келтирди³⁶.

---

³³ Spencer A. The Hidden Face of Terrorism: An Analysis of the Women in Islamic State //Journal of Strategic Security. Volume 9. No. 3, 2016. p.78.

³⁴ Benotman N., Malik N. The Children of Islamic State //Quilliam. –London: March 2016. p.27.

³⁵ Anderson K. “Cubs of the Caliphate”. The Systematic Recruitment, Training, and Use of Children in the Islamic State, January 2016. p.37.
<http://www.drake.edu/media/departments/offices/international/nelson/2016%20paper,%20Children%20in%20ISIS,%20K.%20Anderson.pdf>

³⁶ Zech S., Kelly Z. Off with their Heads: The Islamic State and Civilian Beheadings //Journal of Terrorism Research. Volume 6. Issue 2, 2015. pp. 83-84; Gina Ligon. et al. The Islamic State of Iraq and the Levant: Branding, Leadership Culture and Lethal Attraction. START, 2014.
https://www.start.umd.edu/pubs/START_ISIL%20Branding%20Leadership%20Culture%20and%20Lethal%20Attraction_Ligon_Nov2014.pdf

“ИШИД” ваҳшийлик ва кўрқувни ўз йўлига тўғаноқ бўлишни истаганларга қарши курашнинг энг асосий воситаси қилиб олган³⁷. Террорчи ташкилот атайин тарқатаётган лавҳаларни оммалаштириш инсонларга кучли психологик таъсир кўрсатиб, руҳий жароҳат етказиши, ўзларини зўравонлик олдида ожиз ҳис қилишларига сабаб бўлиши асослаб берилди³⁸.

Диана Муқаллиднинг фикрича, “ИШИД”нинг медиа фаолияти пухта ўйланган стратегияга асосланади. Жангарилар ёш болалар, аёлларга нисбатан содир этган ваҳшийликлари, турли қотилликлари тасвирланган лавҳалар ўзларидан ташқари дунёда қандай акс-садо беришини яхши биладилар ва шундай бўлишига қаттиқ ҳаракат қиладилар. Шу боис, уларнинг маҳсулотлари сифатли ва кўрқинчли кўринишга эга бўлиб борган. Агар ана шу қотилликларни тасвирга тушириш ва бутун дунёга намойиш қилиш воситалари, имкониятлари бўлмаганида “ИШИД” жангарилари қўлида бу қадар кўп бегуноҳ инсон ҳалок бўлмас эди³⁹.

“ИШИД” юритаётган ваҳшийликлар саҳнаси террорчи ташкилотнинг эътироф этилишга бўлган кучли истаги ва ОАВнинг ўз рейтингини ошириш мақсадида экстремистик мавзудаги исталган материални эълон қилишга бўлган интилишининг натижасидир. Ушбу жараёнда ахборот узатувчи манбаларнинг бу каби фаолияти террорчи ташкилот манфаатларига мос келиб, аҳоли орасида ваҳима уйғотиш ва жиноий ташкилот номини кенг ёйишга хизмат қилади.

ОАВнинг “ИШИД” маҳсулотларига қандай муносабат билдириши кераклиги ҳақида мутахассислар орасида турлича ёндашувлар мавжуд. Жумладан, бугунги кунда террорчи ташкилот томонидан тарқатилган маълумотларнинг одамларга кучли руҳий жароҳат етказишини инобатга олиб, уларни тарқатмаслик, айрим мамлакатлар ва алоҳида шахсларга нисбатан қилинган таҳдидларни эълон қилмаслик позицияси қўллаб-қувватланмоқда. Шунга қарамай, бу борада барча медиа воситалар томонидан қўлланилиши мумкин бўлган аниқ тавсиялар ишлаб чиқилмаган. Натижада, турли ахборот манбалари томонидан нашрнинг харидорғирлигини ошириш ва реклама мақсадларида шов-шувли, ноинсонийликни тарғиб этувчи маълумотлар ҳам эълон қилинмоқда⁴⁰.

Оммавий ахборот воситаларида эҳтиёжсиз “ИШИД”ни бўрттириб ёритиш мақсадга мувофиқ эмас. Ушбу ҳолат одамларда террорчи ташкилотларга нисбатан кўрқув ҳиссининг кучайишига сабаб бўлади⁴¹. Бошқа тарафдан бундай ҳолат мураккаб конфессионал тузилишга эга бўлган

³⁷ Brown H. The Social Media Strategy Behind The Brutal Beheading Of An American Journalist. <http://thinkprogress.org/world/2014/08/20/3473447/isis-foley-syria/>

³⁸ Barnard A. Children, Caged for Effect, to Mimic Imagery of ISIS //The New York Times, 21 February 2015. www.nytimes.com/2015/02/21/world/middleeast/activists-trying-to-draw-attention-to-killings-in-syria-turn-to-isis-tactic-shock-value.html?_r=0. Angi English. The Social Influence of ISIS Beheadings. <https://medium.com/homeland-security/the-social-influence-of-isis-beheadings-9fce5c8ceb40>

³⁹ «داعش» والأوهام الهوليودية. ديانا مقلد. <http://aawsat.com/home/article/123131>

⁴⁰ Nacos B., Bloch-Elkon Y., Shapiro R. Selling Fear: Counterterrorism, the Media, and Public Opinion. – Chicago: The University of Chicago Press, 2011.

⁴¹ Levs J., Yan H. Western Allies Reject Islamic State Leader’s Threats Against their Civilians //CNN, 23 September 2014. <http://edition.cnn.com/2014/09/22/world/meast/isis-threatens-west/>.

жамиятларда мусулмонларга нисбатан салбий муносабатнинг шаклланиши ва оғир ижтимоий-сиёсий оқибатларни келтириб чиқариши мумкин. Шунингдек, бу каби фаолият жангари тоифаларга мойиллиги бор, ижтимоий изоляциялашган тоифа шахсларга нисбатан ўз муаммоларини ҳал этишнинг энг осон ва мақбул ечими сифатида қабул қилинади ҳамда террорчи ташкилот сафини тўлдирувчи янги аъзони шакллантиришга хизмат қилади.

Ушбу ғоя “ИШИД” сингари жангари ташкилотлар фаолиятини танқид қилувчи маълумотларни чеклаш керак, деган хулосани келтириб чиқармайди. Балки, террорчи ташкилотларга қарши тарғибот унинг ожиз ва заиф нуқталарини пухта ўрганган ҳолда керакли аудиторияга, ўз вақтида, мақсадли амалга оширилган тақдирда кутилган самарани бериши мумкин, деган фикрни қўллаб-қувватлайди.

“ИШИД” томонидан ташкил этилган медиа бўлинмаларнинг самарали фаолияти, шунингдек, ижтимоий тармоқ саҳифалари орқали юритилган мураккаб тузилишдаги онлайн тарғиботга қарамай, террорчи ташкилот қуйидаги асосларга кўра оммавий ахборот воситалари, журналистик фаолиятга эҳтиёж сезган⁴². Биринчидан, террорчи ташкилот Ироқ ва Суриядаги маҳаллий журналистларни ўз манфаатларига мос тарғибот юритишга мажбур қилган⁴³. Ўз шартига кўнмаган, террорчи ташкилотга аъзо бўлишдан бош тортган журналистларни эса бешафқат услублар билан қатл этган⁴⁴.

Террорчи ташкилотнинг Интернет ва ижтимоий тармоқ сайтлари орқали юритадиган тарғиботининг мазмун-моҳияти, услублари ва унга қарши ахборот кураши йўллари илмий тадқиқ қилиш ижтимоий-маънавий муҳит соғломлигини таъминлашнинг энг самарали услуби бўлиб хизмат қилади.

ХУЛОСА

Тадқиқот муаммосининг назарий ва илмий-амалий жиҳатдан ўрганиш натижаларига таянган ҳолда қуйидаги хулосаларга келинди:

1. Яқин Шарқ минтақасидаги беқарорлик бу – биринчи навбатда, сиёсий кучларнинг Ироқ ва Суриядаги конфессионал тотувлик, жамиятда асрлар давомида шаклланган бағрикенглик ва ўзаро ҳамжиҳатлик қадриятларини издан чиқариш, фуқаролик урушини юзага келтириш йўли билан амалга оширилиб, оқибатда, дунё сиёсий манзарасига, тинчлик ва барқарорликка реал хавф туғдирган глобал таҳдидга айланди. Оммавий ахборот воситалари, хусусан, Интернет тармоғи “ИШИД” жиноятларини кенг оммага намойиш этиш, радикалликка мойил шахсларни террорга тарғиб этишда муҳим восита вазифасини бажарди.

⁴² Lopez F. If Publicity is the Oxygen of Terrorism – Why Do Terrorists Kill Journalists? //Perspectives on terrorism. Volume 10. Issue 1, February 2016. p.70.

⁴³ Hatem O. In Iraq, Islamic State Exact Heavy Toll on Journalists and Their Families //MediaShift. <http://mediashift.org/2015/04/in-iraq-islamic-state-exacts-heavy-toll-on-journalists-and-their-families/>.

⁴⁴ Hetzer R. 2015 threatens to end as deadliest year on record //International Press Institute, 26 October 2015. <http://www.freemedia.at/newssview/article/2015-threatens-to-end-as-deadliest-year-on-record.html>.

2. “ИШИД”нинг медиа структураси мураккаб тузилишга эга бўлиб, хорижий тиллардаги аудиторияга мос сифатли маълумотни тайёрлаш ва оммалаштиришга ихтисослашган. Марказий ва ҳудудий медиа бўлинмалар “ИШИД”нинг қўрқитиш ва жалб этиш стратегиясини фаол амалга оширган. “Ал-Қоида” террорчи ташкилоти тарғиботининг эволюцияси сифатида “ИШИД”нинг медиа фаолияти асосан ижтимоий тармоқ сайтларида маълумот тарқатишга мўлжалланган, аудиториянинг психологик хусусиятларини эътиборга олиб, уларга кучли руҳий таъсир ўтказишни мақсад қилган. Террорчи ташкилотнинг медиа тузилмаларига соҳанинг малакали мутахассислари жалб этилган бўлиб, уларнинг асосий қисми Европа давлатларида тажриба ортирган профессионал ходимлар ҳисобланади.

3. Марказий Осиё минтақаси, хусусан, Ўзбекистондаги энг оммабоп ижтимоий тармоқ сайтлари ҳисобланган “Facebook” ва “Odnoklassniki” да ҳам Ироқ ва Сурияда халифалик даъвосидаги жангарилар фаолиятини ёритувчи, уларни қўллаб-қувватлашга тарғиб этувчи маълумотларнинг оммалашгани кузатилган. Ижтимоий тармоқ сайтларида ташкил этилган махсус гуруҳларда Яқин Шарқ минтақасида кечган қуролли тўқнашувларни оқим манфаатларига мос тарзда баён этиш, минтақа уламолари, диний арбобларини обрўсизлантириш, амалдаги конституцион ҳокимиятларга қарши чиқишга ундаш билан боғлиқ маълумотлар тарқатилган.

4. Яқин Шарқ минтақасида қўлланилган сиёсий технологиялар, хусусан, медиа стратегиялар бошқа террорчи ташкилотлар фаолиятида муваффақиятли тажриба сифатида қўлланиши мумкин. Шу нуқтаи назардан, Интернет тармоғи орқали радикал гуруҳлар томонидан шахс онгига кўрсатилаётган ғоявий таъсирларнинг салбий оқибатларини аввалдан аниқлаш ва уларга нисбатан ўз вақтида, самарали таъсир чораларни қўллаш муҳим аҳамият касб этади.

5. Террорчи ташкилот ноқонуний эгалланган ҳудуднинг қисқариши ёки жангарилар сонининг камайиши шароитида катта эътиборни Интернетдаги тарғиботга қаратади. Чунки йўқотишларга қарамай, террорчи ташкилот онлайн тарғибот сабабли ўз таъсирини сақлаб қолишга интилади. Шу маънода, Интернет ва ижтимоий тармоқ сайтлари “ИШИД” сингари террорчи ташкилотлар мавжудлигининг бирламчи манбаи вазифасини бажаради.

6. Ижтимоий тармоқ сайтларида ахборот оқимининг катталиги ҳамда радикал мазмундаги контентнинг таъқибга учраш эҳтимоли мавжудлигини эътиборга олиб, “ИШИД” юқори сифатли, аудитория эътиборини қозонадиган, уларга психологик таъсир ўтказиш имкониятига эга ахборот яратишга аҳамият қаратади.

7. “ИШИД” ғояларининг асоссиз ва ботил эканини очиб беришга қаратилган аксилтарғибот фаолиятида муқаддам ушбу жангари ташкилот сафидаги фаолияти учун жавобгарликка тортилган ва ўз хатти-ҳаракатига чин кўнгилдан пушаймон бўлган кимсалар ҳаётидан ҳикоя қилиш, уларнинг жангарилар яшайдиган ҳудудлардаги оғир ва таҳликали ҳаёти ҳамда саробга

айланган орзулари ҳақида маълумот етказиш ижобий самара беради.

8. Экстремистик контентнинг шахс онгига зарарли таъсирини чеклаш билан боғлиқ комплекс чора-тадбирлар давлат ва нодавлат ташкилотларининг ушбу соҳадаги қарорлари ёки сиёсий иродасининг натижасига боғлиқ бўлиб қолмаслиги керак. Балки мазкур соҳада кутилмаган мафкуравий хавфга нисбатан тезкор қарши чиқиш амалиёти табиий равишда содир бўладиган жараён даражасига етиши зарур. Экстремизмга қарши курашда террорчиларнинг медиа тарғиботини чеклаш жараёни ва радикал ғояларга мойиллиги бор шахсларнинг ғоявий иммунитетини ошириш фаолияти параллел ташкил этилиши керак.

Диссертация натижаларидан келиб чиққан ҳолда қуйидаги тавсияларни бериш мумкин:

1. Ўзбекистон халқаро ислом академиясининг Малака ошириш марказида диний соҳа ходимлари учун ташкил этиладиган ўқувларда “Террорчи ташкилотларнинг медиа тарғиботи ва унга қарши самарали технологиялар” мавзусида маърузаларни йўлга қўйиш. Унда радикал гуруҳларнинг Интернет стратегияси ва ҳаракат тактикаси ҳақида батафсил маълумот бериш, экстремистик контентни илмий-диний жиҳатдан таҳлил қилиш ва дерадикализация чораларини кўриш.

2. Дин ишлари бўйича қўмита ҳузуридаги Диний-ижтимоий жараёнларни ўрганиш ахборот-таҳлил маркази томонидан террорчи ташкилотларнинг Интернет тармоғидаги фаолияти доимий мониторинги асосида манфаатдор давлат ва жамоат ташкилотлари, хусусан, оммавий ахборот воситалари учун экстремистик ва террорчи ташкилотларга оид маълумотлар билан ишлашга оид илмий асосланган тавсия ва йўриқномалар ишлаб чиқиш.

3. Ўзбек аудиторияси фаол бўлган ижтимоий тармоқ сайтлари, хусусан, “Facebook”да психологлар, тажрибали блогерлар ва малакали диншунос, исломшунос мутахассислар иштирокида террорчи ташкилотлар иддаоларига қарши амалий тренинглар ташкил этиш.

**SCIENTIFIC COUNCIL NUMBER DSc. 35 / 30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 ON
AWARDING SCIENTIFIC DEGREES UNDER INTERNATIONAL
ISLAMIC ACADEMY OF UZBEKISTAN**

INTERNATIONAL ISLAMIC ACADEMY OF UZBEKISTAN

ISLAMOV SHAKHZOD ZAKHIDOVICH

**«ISIS» TERRORIST ORGANIZATION INFORMATION ATTACK
AND WAYS TO ELIMINATE IT**

07.00.04. - Religious Studies

**ABSTRACT OF DISSERTATION OF THE DOCTOR OF PHILOSOPHY (PhD) ON
HISTORICAL SCIENCES**

Tashkent – 2020

The subject of the dissertation of the Doctor of philosophy (PhD) on historical sciences was registered under B2018.1.PhD/Tar.50 in the Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan.

The dissertation was carried out in the International Islamic Academy of Uzbekistan.

The abstract of the dissertation in three languages (Uzbek, English and Russian (resume)) was loaded on the website of the Scientific Council (www.ii.au.uz) and «ZiyoNET» information-educational portal (www.ziyo.net.uz).

Scientific advisor:

Hasanov Ahadjon Ahmadjonovich
Doctor of historical sciences, professor

Official opponents:

Munavvarov Zohidullo Inomhodjayevich
Doctor of political sciences, professor

Zakurlayev Abdumutal Karimovich
Candidate of juridical sciences,
Associate professor

Leading organization:

Imam Bukhari international scientific research center

A defense of the dissertation will be held at the online meeting of the Scientific Council under number 35/30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 under International Islamic Academy of Uzbekistan in online mode on the MSMC platform at ___ o'clock, "____" _____ 2020. (Address: 11, Abdulla Kadiri street, Tashkent 100011, Telephone: (99871) 2440056; fax: (99871) 2440065; e-mail: info@ii.au.uz).

The dissertation is available for acquaintance in the Information Resource Center of International Islamic Academy of Uzbekistan. (Registered number ____). (Address: 11, Abdulla Kadiri street, Tashkent 100011, Telephone: (99871) 2440056; fax: (99871) 2440065; e-mail: info@ii.au.uz).

An abstract of the dissertation was handed on _____ «___», 2020.

(Register protocol under number ____ on _____ «___», 2020).

Sh.A.Yovkochev

Chairman of Scientific Council on awarding the scientific degrees, Doctor of political sciences, professor

N.A.Mukhamedov

Scientific secretary of Scientific Council on awarding the scientific degrees, Doctor of historical sciences, Associate professor

N.G.Najmiddinov

Deputy Chairman of Scientific seminar under Scientific Council on awarding the scientific degrees, Doctor of philological sciences, Associate professor

INTRODUCTION (Doctor of Philosophy (PhD) dissertation annotation)

Relevance and necessity of the dissertation topic. An analysis of the events that took place in the world over the past 20 years, the impact and significance of which is extremely important, has shown that extremism and terrorism have emerged as ideological tools, an instrument of political pressure, a major threat to global security and stability. This threat is particularly noteworthy for its devastating effects on the Arab-Muslim world, which has left the Muslim world decades behind in material and spiritual development, undermining Islamic teachings, a powerful source of culture and high civilization. In his speech at the 72nd session of the United Nations General Assembly, the President of the Republic of Uzbekistan Sh.M.Mirziyoev said: "We strongly condemn those who equate our sacred religion with violence and bloodshed, and we will never reconcile with them", expressing his firm view on the necessity to distinguish between Islam calling upon peace and tranquility and militant groups serving selfish political ends⁴⁵.

The socio-political situation in the Middle East has also had a negative impact on other parts of the Muslim world. This problem, by its very nature, concerns not only the region of the Middle East, but also other countries of the world, especially Central Asia, in terms of their militancy. Therefore, the activities of extremist and terrorist organizations in Syria and Iraq require increased research to prevent extremist activities.

In recent years, the forms of religious, spiritual and ideological threats against the countries of the region, in particular Uzbekistan, are changing. Therefore, it is important to analyze the propaganda of "ISIS", to study in depth the causes of radicalization on a scientific basis, to reflect its results in measures aimed at improving the socio-spiritual environment. In this situation, there was a need to reconsider previous views on the problem of international terrorism in general. There is also a lack of comprehensive research on various non-religious information attacks and their impact on Central Asia and ways to address them.

Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated April 16, 2018 No PF-5416 "On measures to fundamentally improve the activities of the religious and enlightenment sphere", June 23, 2018 "On measures to establish the Center of Islamic Civilization in Uzbekistan under the Cabinet of Ministers" Resolution No. PP-3080 and Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 466 of June 22, 2018 "On the organization and support of the International Islamic Academy of Uzbekistan", Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan dated August 11, 2020 Resolution No. PP-4802 "On organizational measures" and other normative legal acts related to this activity.

Correspondence of the research to the priorities of the development of science and technology of the Republic. The dissertation was completed in accordance with the priorities of the development of science and technology of the

---

⁴⁵ Speech by Shavkat Mirziyoyev, the President of the Republic of Uzbekistan at the 72nd session of the UN General Assembly. Xabarnoma // Edition of the President's office of the Republic of Uzbekistan. N:3 (105) Tashkent, Sharq. 2017, p 477.

Republic I. “Formation of a system of innovative ideas and ways to implement them in the social, legal, economic, cultural, spiritual and educational development of an informed society and democratic state”.

The degree to which the problem has been studied. The study of “ISIS” media propaganda is receiving a lot of attention from the United States and European countries, leading research centers in the Arab world, and leading experts. These include the UK's International Centre for the Study of Radicalisation (ICSR)⁴⁶, the US Combating Terrorism Center ⁴⁷, the RAND Center⁴⁸, Center for Middle East Policy at Brookings⁴⁹, The Carter Center⁵⁰, George Washington University⁵¹, and Al-Azhar Observatory for Combating Extremism⁵², The UAE's Sawab⁵³ and Hedaya⁵⁴ centers have conducted research on the information attack on the “ISIS” terrorist organization.

It is noteworthy that Al-Azhar Observatory for Combating Extremism in Egypt monitors “ISIS”'s multilingual media propaganda online and issues daily denials of its ideas that run counter to Islamic teachings. The results of the study will be published in the monthly electronic journals of the Center.

The UAE's Sawab Center publishes interactive information on Twitter, which serves as the main platform for “ISIS” propaganda, to protect young people from radical ideas. The research of the Hedaya Center is of practical importance and serves to reject the false ideas of the terrorist organization and to prevent extremism and terrorism in society.

Also, C.Winter, H. Abadi, D.Milton, A.Zelin, Z.Schenk, K.Whiteside, A.Tamimi, H.Gambhir, R.Callimachi, J.Berger, H.Ingram, M.Lombardi, H.Al-Qarawee, A.Hoffman, Y.Schweitzer, E.El-Badawy's⁵⁵ research examines the

---

⁴⁶ Winter C. Media Jihad: Islamic State's Doctrine for Information Warfare. – London : International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2017; Vale G. Indoctrination and Recruitment of Children Within Islamic State Territory //International Centre for the Study of Radicalisation, London, United Kingdom. – 2018;

⁴⁷ Milton D. Pulling Back the Curtain: An Inside Look at the Islamic State's Media Organization //Combating Terrorism Center, August 2018; Almohammad A., Winter C. From Battlefield to Cyberspace: Demystifying the Islamic State's Propaganda Machine //Combating Terrorism Center, June 2019; Milton D. Down, but Not Out: An Updated Examination of the Islamic State's Visual Propaganda //Combating Terrorism Center, July 2018; Milton D. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State's Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016.

⁴⁸ Bodine-Baron E., Helmus T., Magnuson M., Winkelman Z. Examining ISIS Support and Opposition Networks on Twitter //RAND. Santa Monica: 2016; Helmus T., Bodine-Baron E. Empowering ISIS Opponents on Twitter. – RAND Corporation, 2017.

⁴⁹ Berger J., Morgan J. The ISIS Twitter Census Defining and describing the population of ISIS supporters on Twitter //Center for Middle East Policy at Brookings. Washington D.C: Analysis Paper. No. 20, March 2015.

⁵⁰ Daesh Media Strategies: The Role of our Community Leaders //The Carter Center. – Atlanta, March 2016; Countering Daesh Propaganda: Action-Oriented Research for Practical Policy Outcomes //The Carter Center. – Atlanta, February 2016; Overview of Daesh's Online Recruitment Propaganda Magazine, Dabiq //The Carter Center. – Atlanta, December 2015.

⁵¹ Clifford B., Powell H. Encrypted Extremism Inside the English-Speaking Islamic State Ecosystem on Telegram; Digital Decay // The George Washington University Program on Extremism, June 2019; Alexander A. Digital Decay? Tracing change over time among English-language Islamic State sympathizers on Twitter // Program on Extremism. – 2017.

⁵² مرصد الأزهر لمكافحة التطرف//الأطفال في صفوف داعش <http://www.azhar.org/observer/>

⁵³ Sawab Centre. <https://twitter.com/sawabcenter?lang=en>

⁵⁴ Creating Positive Policing Narratives for Countering Violent Extremism. A Man's World? Exploring the Roles of Women in Counter Terrorism and Violent Extremism // Hedayah. <http://www.hedayahcenter.org/>

⁵⁵ Winter C. A Tale of Two Caliphates: Comparing the Islamic State's Internal and External Messaging Priorities. – 2018; Winter C. Totalitarianism 101: The Islamic State's online propaganda strategy //Lawfare. – 2016; Winter C.

propaganda of militant groups such as “ISIS” on the Internet and social networking platforms, which are involved in creating instability and political tension in the Middle East.

Uzbek scientists and researchers such as Sh.A.Yovkochev, B.M.Bobojonov, K.A.Shermukhamedov, J.A.Karimov⁵⁶ have studied the propaganda of the terrorist organization through the Internet and its negative impact on the minds of young people.

Researcher A.M.Tulepov's research highlights the Internet as the main means of disseminating radical content⁵⁷. His handbooks, “ISIS Conspiracy” and “Protection from Internet Threats”, served to inform Uzbek readers about information attacks by terrorist organizations.

However, in our country, the media strategy of the terrorist organization “ISIS”, its goals and ways to prevent information attacks by militant groups have not been studied as a whole as a separate research topic.

Relationship of dissertation research with research plans of the higher education institution where the dissertation was completed. The dissertation was completed within the framework of the research plan of the International Islamic Academy of Uzbekistan "Study of the basics of religious studies,

---

Media Jihad: Islamic State's Doctrine for Information Warfare. – London : International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence, 2017; Winter C. The Virtual ‘Caliphate’: Understanding Islamic State’s Propaganda Strategy // Quilliam, 2015; Winter C. Documenting the Virtual ‘Caliphate’ // Quilliam, October 2015; Abadi H. ISIS media strategies: The role of our community leaders //Atlanta, GA: Carter Center, 2015; Milton D. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016; Milton D. Pulling Back the Curtain: An Inside Look at the Islamic State’s Media Organization //Combating Terrorism Center, August 2018; Milton D. Down, but Not Out: An Updated Examination of the Islamic State’s Visual Propaganda //Combating Terrorism Center, July 2018; Zelin A. Picture Or It Didn’t Happen: A Snapshot of the Islamic State’s Official Media Output //Perspectives on Terrorism. Vol 9. No 4, 2015; Zelin A. The Massacre Strategy: Why ISIS Brags about its Brutal Sectarian Murders //Politico, 17 June 2014; Schenk Z. Examining Declassified Historical Media Documents. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016; Whiteside C. Lighting the Path: The Evolution of the Islamic State Media Enterprise (2003-2016) //ICCT Research Paper, November 2016; Tamimi A. An account of Abu Bakr Baghdadi by Abu al-Waleed al-Salafi. www.aymennjawad.org/2016/01/an-account-of-abu-bakr-al-baghdadi-islamic-state; Tamimi A. The evolution in Islamic State administration: The documentary evidence //Perspectives on Terrorism. – 2015. – Т. 9. – №. 4. pp.117-129; Gambhir H. The Virtual Caliphate: ISIS's Information Warfare. – Institute for the Study of War, 2016; Callimachi R. How ISIS built the machinery of terror under Europe’s gaze //The New York Times. – 2016. – Т. 29; Callimachi R. ISIS and the Lonely Young American //New York Times, 27 June 2015; Berger J. Tailored Online Interventions: The Islamic State’s Recruitment Strategy //Combating Terrorism Center, October 2015.; Ingram H. The strategic logic of Islamic State information operations //Australian Journal of International Affairs. – 2015. – Т. 69. – №. 6; Lombardi M. IS 2.0 and Beyond: The Caliphate’s Communication Project //Twitter and Jihad: The Communication strategy of ISIS. –Milano: ISPI, 2015; al-Qarawee H. The Media, Methods and Messages of the Islamic State’s Communication Strategy. Daesh and the terrorist threat: from the Middle East to Europe //Brussels: Foundation for European Progressive Studies, 2015; Hoffman A., Schweitzer Y. Cyber jihad in the service of the Islamic State (ISIS) //Strategic Assessment. – 2015. – Т. 18. – №. 1; El-Badawy E., Comerford M., Welby P. Inside the Jihadi Mind: Understanding Ideology and Propaganda. The Centre on Religion & Geopolitics. – 2015.

⁵⁶ Явкочев Ш. Влияние религиозного радикализма в киберпространстве на современную молодежь Узбекистана //“Имом Мотуридий ва мотуридия таълимоти: ўтмиш ва бугун” мавзусидаги халқаро конференция тўплами. – Тошкент, 2020. – Б. 221-225; Шермухаммедов К., Каримов Ж. Ислом никоби остидаги экстремистик ва террорчи уюшмалар. – Тошкент: Ўзбекистон халқаро ислом академияси нашриёт-матбаа бирлашмаси, 2020. – 160 б.; Каримов Ж. Жаҳолатга қарши маърифат. – Тошкент, Ўзбекистон халқаро ислом академияси нашриёт-матбаа бирлашмаси, 2019. – 260 б.

⁵⁷ Тулепов А. ИШИД фитнаси. –Тошкент: Мовароуннахр, 2017. –108 б; Ўша муаллиф. Интернетдаги таҳдидлардан ҳимоя. –Тошкент: Мовароуннахр, 2016. – 672 б.

directions, principles of scientific research, history, philosophy of Islam, their role in society and development."

The purpose of the study is to prove that the "ISIS" terrorist organization's religious content on media platforms is not based on religion and to develop ways to prevent it.

Research objectives:

to study the evolution of radical propaganda during the formation of a new militant group claiming the caliphate from the terrorist organization Al-Qaeda as a result of political instability in the Middle East;

to study the organizational structure, methods of activity, sources of propaganda of "ISIS", to conduct a comparative analysis of their propaganda with the propaganda of other radical groups operating in the region;

demonstrate propaganda methods of militant groups in Iraq and Syria to provoke ethno-confessional conflicts;

disclosure of the political, military and religious content of the content prepared by the terrorist organization for the population of the illegally occupied territory and foreign audiences;

scientific substantiation of the fact that religious claims are not the factor that ideologically supports the complex political processes in the Middle East in the example of "ISIS";

analysis of methodological norms of media coverage of information on the activities of terrorist organizations;

coverage of "ISIS"'s methods of attracting new members through popular social networking platforms and development of comprehensive measures to prevent this activity;

The object of the study is content prepared by the media outlets of "ISIS".

The subject of the study is the impact of media products of the terrorist organization on the radicalization of the individual.

Research methods. In the preparation of the dissertation used methods of observation, comparison, analysis, content analysis, generalization, empirical description and other methods of scientific knowledge in the field of history, Islamic studies and political science.

The scientific novelty of the research is:

The fact that the Sunni scholars of the Ahl as-Sunnah wa'l-Jama'ah denounce "ISIS"'s religious content is a phenomenon that determines the stability of the religious situation is revealed in the fatwas of the world's scholars as well as an «open letter» of more than 120 scientists from all over the world.

It was alleged that the transformation of ethno-religious relations in the Middle East in Iraq and Syria took place against the backdrop of the religious-political situation, and that the religious ideas and claims of the terrorist organization were not religious, a politico-military and used religion only as propaganda;

Further improvement of the social and spiritual environment in the country and prevention of extremism and terrorism, especially misinterpretation of

concepts such as «caliphate», «jihad», «martyrdom», «nonbelievers», «pilgrimage» via the Internet and social networks, and that this contradicts the essence of our sacred religion is based on the verses of the Koran, the hadiths and the opinions of famous scholars.

“ISIS” propaganda in the media has been shown to misinterpret the foundations of religion, to bring some of the minor differences between sects to the level of religious hatred, and to tend to make the rules issued by the founders of the organization even higher than the state’s laws.

The practical results of the study are as follows:

- given the high role of religious leaders in limiting the dissemination of extremist information on the Internet and the loss of their influence, practical suggestions were made to strengthen the information creativity of religious leaders;

- in order to achieve political goals, to justify their criminal actions “ISIS”’s distortion of Islamic ideas, in fact, the activities of the terrorist organization have nothing to do with Islam, was analyzed on the basis of content analysis;

- in order to effectively and efficiently fight “ISIS” in the media, there are instructions on the use of tools that affect young people more quickly and effectively, alerting them to extremist ideas, than traditional methods of propaganda.

The reliability of the research results is explained by the fact that the collections of materials of national and international scientific conferences, special journals listed in the Supreme attestation commission and articles published in foreign scientific journals, conclusions, suggestions and recommendations are implemented in practice.

Scientific and practical significance of research results. It was scientifically and theoretically substantiated that the scientific significance of the results of the study is that the formation of “ISIS” does not have an Islamic basis, but is a global project aimed at deepening the socio-economic and ideological weakening of the Muslim world.

The practical significance of the results of the study is grounded by its application in public awareness campaigns aimed at building ideological immunity against extremism and terrorism, its use in training of religious workers and law enforcement officers and the media, as well as comprehensive measures to improve the socio-spiritual environment in society, and the possibility of resignation in the development of measures to combat prevent radicalization.

Implementation of research results. On the basis of scientific conclusions and recommendations developed as a result of the study of the information attack of the terrorist organization and ways to eliminate it:

On the basis of fatwas of the clergy of the world and «open letter» of more than 120 clerics from all over the world, the Republic of Uzbekistan has developed a special programme of the Cabinet of Ministers (certificate of the International Research Centre of Imam Bukhari 02/69 of 25 February 2020). As a result, imams developed skills to refute the false ideas of terrorist organizations such as “ISIS” through popular social media platforms;

The transformation of ethno-religious relations in the Middle East in Iraq and Syria took place against the backdrop of the religious and political situation and Statement of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan «On measures to ensure the stability of the social and spiritual environment and to strengthen interreligious and inter-ethnic harmony» Used in the elaboration of measures to that end «Organization of educational events and prevention of information attacks». The introduction of these scientific results has helped to maintain the stability of the religious situation in the country, spread the humane message of Islam to the population and prevent threats such as extremism, terrorism, fanaticism, missionary work and proselytism;

Misconception of religion in “ISIS”-promoting media, bringing minor differences between sects to the level of religious hatred and the fact that the rules issued by the founders of the organization were used in the preparation of such programmes as “Two fates” and “The snare of ignorance” broadcast on the National Television and Radio Company of Uzbekistan. (The Law of Television and Radio Channel «Uzbekistan» of March 30, 2020 01-15-629). It concludes, for the public at large, that the main purpose of the hostilities in the Middle East is not religious, but the pursuit of power and the exploitation of the rich resources of the countries of the region.

Approbation of research results. The results of the study were discussed at 1 international and 3 national scientific conferences.

Publication of research results. A total of 15 scientific papers on the research topic, including 10 articles (8 national and 2 foreign journals) were published in scientific publications recommended for publication of the main scientific results of the dissertation of the Supreme attestation commission of the Republic of Uzbekistan.

The structure and scope of the dissertation. The dissertation consists of an introduction, three chapters, conclusion, list of references, appendices and a volume of 152 pages.

MAIN CONTENT OF THE DISSERTATION

The introductory part is based on the relevance and necessity of the dissertation topic, the purpose and objectives of the research, as well as the object and subject, the relevance of the work to the development of science and technology, and the scientific novelty, practical results, reliability, theoretical and practical significance of the results, published, information on the structure of the case.

The first chapter of the dissertation, entitled “**Emergence and development of the media propaganda of the terrorist organization “Islamic State of Iraq and the Levant”**”. The stages of formation of “ISIS” media propaganda, the media's resources, the specifics of propaganda through social networking platforms and attracting new members via the Internet and hiring methods.

In this chapter, militant activities involving “ISIS” and other terrorist organizations in the Middle East are described as the most widely used media

conflict in human history⁵⁸. The media propaganda of “ISIS” militants is not a new phenomenon. While operating as an al-Qaeda affiliate in Iraq, the terrorist organization began to use online propaganda methods.

During its existence as “the Islamic State of Iraq”, the terrorist organization's propaganda was based on a complex media structure. This media structure consisted of separate divisions such as the media, film groups, advocacy groups, and the Internet⁵⁹. The multidisciplinary media structure of the terrorist organization was built in the form of a pyramid, with each department and the officials serving in it operating on the basis of a clear division of responsibilities. This ensured that the terrorist organization would work effectively to achieve its goals⁶⁰.

Although “ISIS”'s Internet activities have adopted and effectively used its own media propaganda achievements, it differs from similar jihadist groups in the style, means, goals, scope, and a number of other aspects of its propaganda. While Christina Schori Liang points out the differences between the use of the Internet by al-Qaeda and “ISIS”, Al-Qaeda generally views the network as a means of delivering information and focuses on the confidentiality of those who communicate with the ‘soft marks’, “ISIS” militants have made extensive use of platforms such as self-promotion, blogs, messaging apps, video distribution sites, Twitter, Facebook, Instagram, WhatsApp, Tumblr, and Ask FM⁶¹. “ISIS”'s rise to prominence on Twitter and other social networking sites is unimaginable, according to analysts⁶².

The transformation of “ISIS” media propaganda took place from April 2013 to February 2014. The political crisis in Syria, the reorganization of the Islamic State of Iraq terroristic organization under the name of the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL), the distribution of high-quality media products, and the active promotion of “ISIS” on social media are evaluated as key factors in “ISIS”'s success online.

The terrorist organization considers its activities in the media field to be two-thirds of the war⁶³. “ISIS” has several sources for disseminating information about its ideas and activities, which can be divided into major media centers and regional media outlets. Central media outlets include “Al-Furqan Media”, “Fursanul Balagh Media”, “Asavirti Media”, “Al-Ghurabo Media”, “Al-Hayat Media Center”, “I’tisam” and “Ajnad”, and “Bayan” Radio, “A'maq” news

---

⁵⁸ Neo L.S., Shi P., Dillon L., Tan J., Wang Y. *Combating Violent Extremism and Radicalisation in the Digital Era*, Chapter: 8, Publisher: IGI Global. pp.149-167.

⁵⁹ Al-‘Ubaydi M., Lahoud N., Milton D., Price B. *The Group That Calls Itself a State: Understanding the Evolution and Challenges of the Islamic State* //Combating Terrorism Center, December 2014. p.48.

⁶⁰ Schenk Z. *Examining Declassified Historical Media Documents. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts* //Combating Terrorism Center, October 2016. p.5.

⁶¹ Liang Ch.S. *Cyber Jihad: Understanding and Countering Islamic State Propaganda* //GCSP Policy Paper, 2015/1. p.2.

⁶² Miller G., Higham S. *In a propaganda war against ISIS, the US tried to play by the enemy’s rules* //Washington Post. – 2015. – T. 8.

⁶³ Siboni G., Cohen D., Koren T. *The Islamic State’s Strategy in Cyberspace* //Military and Strategic Affairs. Volume 7. No. 1, March 2015. p.130.

agency⁶⁴. Central media outlets are responsible for preparing and disseminating important information about a terrorist organization⁶⁵.

“ISIS”'s media network center is the Media Office, which oversees the production and distribution of the terrorist organization's products. Each illegally occupied territorial unit of “ISIS” has an independent media unit⁶⁶. As of March 2016, there were 60 “ISIS”-affiliated propaganda outlets in Iraq, compared to 25 in Mosul⁶⁷.

Social media, as a source of distribution of “ISIS” products, clearly shows the following features:

- social media keeps a person under a certain ideological shell in order not to extinguish the growing tendency of the person to the terrorist organization, not to be distracted by other problems;

- a person is under the ideological influence of certain forces by spending most of his time on social networking sites. The more time is spent in this source, the faster the person will fall into the trap of purposeful propaganda, the further strengthening and consolidation of the formed views;

- social media creates the most favorable conditions for like-minded people to easily find, unite and enrich each other ideologically;

- Social networking sites compete to influence the user. Such competition affects a person's thinking, worldview.

Here are some ways in which “ISIS” can recruit new members via the Internet⁶⁸:

1. At the “First contact” stage: a) “ISIS” searches for its prey on the Internet, tracks them; b) Communicates “ISIS” with prey searched on the Internet.

2. At the stage of “Create micro-community”: a) constant communication with the prey; b) the prey is called upon to limit other contacts so as not to be exposed to external influences;

3. The stage of “Shift to private communications”. At this stage, in order to attract the attention of strangers and to prevent various suspicions and suspicions, the prey enters into a specific communication through social networking sites or messenger programs.

4. At the stage of “Encourage action”: a) propaganda of a terrorist organization through social networking sites; (b) Relocation to “ISIS”-held territory in Iraq and Syria; c) propaganda for organizing terrorist acts.

The terrorist organization's various propaganda campaigns among young people through popular media platforms, its portrayal as a defender of Muslims who have been humiliated by the violent, its false claim to restore the Khilafah

---

⁶⁴ Ajbaili M. How ISIS conquered social media //Al Arabiya News. – 2014. – T. 24; Winter C. The Virtual ‘Caliphate’: Understanding Islamic State’s Propaganda Strategy //Quilliam, 2015.

⁶⁵ Haroro I. The strategic logic of Islamic State information operations //Australian Journal of International Affairs. 69:6, 2015. p.735.

⁶⁶ Al-‘Ubaydi M., Lahoud N., Milton D., Price B. The Group That Calls Itself a State: Understanding the Evolution and Challenges of the Islamic State //Combating Terrorism Center, December 2014.

⁶⁷ Gambhir H. The Virtual Caliphate: ISIS’s Information Warfare //Institute for the Study of War, December 2016. p.14.

⁶⁸ Berger J. Tailored Online Interventions: The Islamic State’s Recruitment Strategy //Combating Terrorism Center. Volume 8. Issue 10, October 2015. p.19.

state, which guarantees Muslim rights, have not found a place in society. It was analyzed that it was the reason for joining “ISIS”.

The second chapter, entitled **“Content, audience and methods of media propaganda”**, provides a scientific analysis of the content, audience, propaganda of the terrorist organization “ISIS” on the topic of women and children in the propaganda of the terrorist organization.

Different topics were relevant in different periods of “ISIS” media propaganda. In the early days of its existence, it focused on establishing itself as a state, but later on the issue of illegal occupation of Iraq and Syria, the brutal punishment of “enemies” of Islam, and the establishment of justice. During the crisis of “ISIS”, there were calls to carry out terroristic acts on behalf of the terrorist organization in any part of the world.

The terrorist organization’s propaganda materials, which use religious texts, aim to create the religious foundations of the caliphate, first, through misinterpretation of Islamic sources. Second, it tries to justify the militant actions carried out by the terrorist organization. In this chapter, it is scientifically substantiated that the primary goal of “ISIS” is to gain power by destroying its political rivals, regardless of any quotations from religious sources⁶⁹.

Researchers at the Counterterrorism Center (USA) have analyzed more than 9,000 pieces of information published by “ISIS”. During this period, 89% of the distributed visual content - photos, 10% - video products. In terms of content, 48% of these products are military, 20% are public administration, 7% are purely religious, 7% are information about social life in areas illegally occupied by “ISIS”, and 19% are information of other content⁷⁰.

The majority of young people joining “ISIS” are illiterate and have a misunderstanding of jihad⁷¹. Andrew Lebovich, relying on the personal data of more than 3,000 militants involved in military operations in the ranks of a terrorist organization, points out that their religious literacy is low and their understanding of Islamic sciences is shallow⁷².

$\frac{3}{4}$ part of the militants operating in the ranks of the terrorist organization revealed that their religious literacy is unsatisfactory⁷³. 70% of those who joined “ISIS” said they had primary religious education and 23% had secondary religious education. While 5% of them were found to be well-educated individuals, 2% did not disclose information about it⁷⁴.

---

⁶⁹ Religious Appeals in Daesh’s Recruitment Propaganda //The Carter Center. –Atlanta, September 2016.

⁷⁰ Milton D. Communication Breakdown: Unraveling the Islamic State’s Media Efforts //Combating Terrorism Center, October 2016. pp.22-30.

⁷¹ Countering Daesh Recruitment Propaganda Experts Workshop //The Carter Center. –Atlanta, March 2016. https://www.cartercenter.org/resources/pdfs/peace/conflict_resolution/countering-isis/countering-daesh-march-meeting-report.pdf

⁷² Lebovich A. How ‘religious’ are ISIS fighters? The relationship between religious literacy and religious motivation //Brookings Institution. Project on U.S. Relations with the Islamic World. – Washington D.C, April 2016.

⁷³ Musharbash Y. Hast du Dschihad-Erfahrung? //Die Ziet. –N 16, 2016; <http://abususu.blogspot.com/2016/04/analysis-of-3000-islamic-state-entry.html>

⁷⁴ Dodwell B., Milton D., Rassler D. The Caliphate’s Global Workforce: An Inside Look at the Islamic State’s Foreign Fighter Paper Trail //Combating Terrorism Center, April 2016. p.19.

“ISIS” media products:

- demonstrate its potential as a “real” state, spread the ideas and goals of the terrorist organization among the general public, imagine in the minds of Muslims as a long-awaited Islamic state - the Khilafah, which has been described in religious sources;

- Target upbringing of a new generation that supports the ideas of a terrorist organization, which can later join its ranks;

- aim to inspire people affected by radical ideas, to encourage them to carry out individual acts of terrorism.

“ISIS” has paid great attention to the ideological education of the population in the illegally occupied territories. Achieving the support of the local population without the help of the armed forces was one of the first tasks for the terrorist organization.

The participation of women in the activities of a terrorist organization is of strategic importance⁷⁵. The constant coverage of the involvement of women in “ISIS” in various sources has been an important factor in the recruitment of members of this sex to the terrorist organization.

For “ISIS” leaders, the production of wild media products with the participation of children and attracting the attention of the world community is, first of all, a matter of psychological significance. In this way, the terrorist organization seeks to demonstrate its spiritual superiority over the other side, to attract all the attention and to spread panic and fear among the people⁷⁶.

Chapter II analyzes the fact that “ISIS” has been able to raise its crimes to a new level and gain the attention of the world community, especially the media, through media products depicting various atrocities committed by children⁷⁷.

The third chapter of the dissertation **“Peculiarities of the relationship between the terrorist organization “Islamic State of Iraq and the Levant” and the media”** is devoted to the information and psychological features of media coverage of the terrorist organization “ISIS”, the consequences of media coverage of the terrorist organization.

Today, visual information is becoming the most important component of advocacy activities and is widely and effectively used to convince the public of an idea that meets the interests of the disseminator. “ISIS”'s high-quality videos, impressive photos such as “Dabiq” and “Rumiya”, and colorful magazines with infographics have served to spread the terrorist organization's ideas to a large audience.

“ISIS” has transformed today's image of terrorism into a modern way of portraying savage killings in a way that frightens and terrifies people, and

---

⁷⁵ Spencer A. The Hidden Face of Terrorism: An Analysis of the Women in Islamic State //Journal of Strategic Security. Volume 9. No. 3, 2016. p.78.

⁷⁶ Benotman N., Malik N. The Children of Islamic State //Quilliam. –London: March 2016. p.27.

⁷⁷ Anderson K. “Cubs of the Caliphate”. The Systematic Recruitment, Training, and Use of Children in the Islamic State, January 2016. p.37.

<http://www.drake.edu/media/departmentsoffices/international/nelson/2016%20paper,%20Children%20in%20ISIS,%20K.%20Anderson.pdf>

disseminates them to the general public using the capabilities of information technology⁷⁸.

“ISIS” has made savagery and fear the main tool in the fight against those who want to block its path⁷⁹. It was argued that the popularization of the billboards, which were deliberately distributed by the terrorist organization, had a strong psychological effect on people, causing mental trauma and making them feel helpless in the face of violence⁸⁰.

According to Diana Muqallid, “ISIS”'s media activities are based on a well-thought-out strategy. The militants are well aware of how the scenes depicting the atrocities committed against young children, women, and various murders will resonate in a world other than their own, and are working hard to make that happen. As a result, their products have become quality and scary looking. Had it not been for the means and opportunities to film and demonstrate these killings to the whole world, so many innocent people would not have died at the hands of ISIS militants⁸¹.

The atrocities perpetrated by “ISIS” are the result of the terrorist organization's strong desire for recognition and the media's desire to publish any material on extremist topics in order to increase its rating. In this process, such activities of information sources are in the interests of the terrorist organization and serve to create panic among the population and spread the name of the criminal organization.

There are different views among experts on how the media should react to “ISIS” products. In particular, given the fact that the information disseminated by a terrorist organization can cause serious psychological harm to people, the position of non-dissemination and non-disclosure of threats against certain countries and individuals is supported. However, no clear recommendations have been developed in this regard that can be applied by all media outlets. As a result, various sources of information also publish sensational, inhumane information in order to increase the popularity of the publication and for advertising purposes⁸².

It is also inappropriate to exaggerate unnecessary coverage of “ISIS” in the media. Some experts believe that this situation leads to an increase in people's fear of terrorist organizations⁸³. On the other hand, such a situation can lead to the

---

⁷⁸ Zech S., Kelly Z. Off with their Heads: The Islamic State and Civilian Beheadings //Journal of Terrorism Research. Volume 6. Issue 2, 2015. pp. 83-84; Gina Ligon. et al. The Islamic State of Iraq and the Levant: Branding, Leadership Culture and Lethal Attraction. START, 2014.

https://www.start.umd.edu/pubs/START_ISIL%20Branding%20Leadership%20Culture%20and%20Lethal%20Attraction_Ligon_Nov2014.pdf

⁷⁹ Brown H. The Social Media Strategy Behind The Brutal Beheading Of An American Journalist. <http://thinkprogress.org/world/2014/08/20/3473447/isis-foley-syria/>

⁸⁰ Barnard A. Children, Caged for Effect, to Mimic Imagery of ISIS //The New York Times, 21 February 2015. www.nytimes.com/2015/02/21/world/middleeast/activists-trying-to-draw-attention-to-killings-in-syria-turn-to-isis-tactic-shock-value.html?_r=0. Angi English. The Social Influence of ISIS Beheadings. <https://medium.com/homeland-security/the-social-influence-of-isis-beheadings-9fce5c8ceb40>

⁸¹ «داعش» والأوهام الهوليوودية. ديانا مقلد. <http://aawsat.com/home/article/123131>

⁸² Nacos B., Bloch-Elkon Y., Shapiro R. Selling Fear: Counterterrorism, the Media, and Public Opinion. – Chicago: The University of Chicago Press, 2011.

⁸³ Levs J., Yan H. Western Allies Reject Islamic State Leader's Threats Against their Civilians //CNN, 23 September 2014. <http://edition.cnn.com/2014/09/22/world/meast/isis-threatens-west/>.

formation of negative attitudes towards Muslims in societies with a complex confessional structure and serious socio-political consequences. Such activities are also prone to militant groups, socially isolated groups are perceived as the easiest and most acceptable solution to their problems, and serve to form a new member of the terrorist organization.

This idea does not lead to the conclusion that information critical of the activities of militant organizations such as “ISIS” should be limited. Perhaps the propaganda against terrorist organizations supports the idea that a thorough study of its weaknesses and vulnerabilities can give the desired audience the expected effect if done in a timely, targeted manner.

Despite the effective work of the media outlets organized by “ISIS”, as well as the complex online propaganda carried out through social networking sites, the terrorist organization felt the need for media and journalistic activities on the following grounds⁸⁴. First, the terrorist organization has forced local journalists in Iraq and Syria to carry out propaganda in their own interests⁸⁵. They brutally executed journalists who did not comply with their terms and refused to join the terrorist organization⁸⁶.

CONCLUSION

Based on the results of theoretical and scientific-practical study of the research problem, **the following conclusions were drawn:**

1. Instability in the Middle East is achieved primarily through the derailing multi-confessional harmony in Iraq and Syria as well as the centuries-old values of tolerance and mutual understanding within society, the outbreak of civil war, and, consequently, it turned out to be a global issue posing a real threat to the realization of the world political landscape, peace and stability. An analysis of these processes shows that the media, in particular the Internet, has played an important role in exposing “ISIS” crimes to the general public and in inciting radicals to terror.

2. The media structure of “ISIS” has a complex structure and specializes in the preparation and dissemination of quality information suitable for audiences in different languages. Central and regional media outlets have actively pursued “ISIS”'s intimidation and recruitment strategy. As an evolution of the propaganda of the terrorist organization Al-Qaeda, the media activities of “ISIS” are mainly aimed at disseminating information on social networking sites, taking into account the psychological characteristics of the audience, with a strong psychological impact on them. The media structures of the terrorist organization involve qualified specialists in the field, most of whom are professionals with experience in European countries.

---

⁸⁴ Lopez F. If Publicity is the Oxygen of Terrorism – Why Do Terrorists Kill Journalists? //Perspectives on terrorism. Volume 10. Issue 1, February 2016. p.70.

⁸⁵ Hatem O. In Iraq, Islamic State Exact Heavy Toll on Journalists and Their Families //MediaShift. <http://mediashift.org/2015/04/in-iraq-islamic-state-exacts-heavy-toll-on-journalists-and-their-families/>.

⁸⁶ Hetzer R. 2015 threatens to end as deadliest year on record //International Press Institute, 26 October 2015. <http://www.freemedia.at/newssview/article/2015-threatens-to-end-as-deadliest-year-on-record.html>.

3. It has been observed that materials covering and promoting the activities of caliphate-minded militants in Iraq and Syria on two most popular social network in the Central Asian region, particularly in Uzbekistan, “Facebook” and “Odnoklassniki” have become widespread. Special groups set up on social media sites disseminated information about the armed conflict in the Middle East in the interests of the sect, discrediting clerics and religious figures in the region, and urging them to oppose the current constitutional authorities.

4. Political technologies used in the Middle East, in particular media strategies, can be used as a successful experiment in the activities of other terrorist organizations. In this context, it is important to identify in advance the negative consequences of ideological influences on the individual's consciousness by radical groups through the Internet and to take timely, effective measures against them.

5. A terrorist organization pays great attention to propaganda on the Internet in the context of a reduction in illegally occupied territory or a decrease in the number of militants. Because despite the losses, the terrorist organization manages to survive because of online propaganda. In this sense, the Internet and social networking sites serve as oxygen for terrorist organizations such as “ISIS”.

6. Given the large flow of information on social networking sites and the potential for harassment of radical content, “ISIS” focuses on creating high-quality, audience-oriented information that has the potential to have a psychological impact on them.

7. In the counter-propaganda work aimed at exposing the baselessness and falsity of “ISIS”'s ideas, telling the story of those who were convicted for their activities and sincerely regretted their actions, their difficult and dangerous lives in the militant areas and conveying information about their dreams that have become a mirage will deliver a positive effect.

8. Comprehensive measures to limit the harmful effects of extremist content on the mind of the individual should not depend on the decisions of political and governmental organizations in this area or the result of political will. Perhaps the practice of rapid response to an unexpected ideological threat in this area should reach the level of a process that occurs naturally. In the fight against extremism, the process of restricting the media propaganda of terrorists and activities to increase the ideological immunity of individuals prone to radical ideas should be organized in parallel.

Based on the results of the dissertation, the following recommendations can be made:

1. Presentation of lectures on "Media propaganda and effective technologies against terrorist organizations" at the training center for specialists on religion at the Center for Professional Development of the International Islamic Academy of Uzbekistan. It provides detailed information on strategy and tactics of radical groups on the Internet as well as scientific and religious analysis of extremist content and measures to discredit it.

2. The Informational and Analytical Center for the Study of Religious and Social Processes under the Committee on Religious Affairs has developed

recommendations and guidelines for interested state and public organizations, in particular, media, to work with information on extremist and terrorist organizations on the basis of regular monitoring of terrorist organizations on the Internet.

3. Organize trainings with the participation of psychologists, experienced bloggers and qualified theologians, Islamic scholars, taking into account the occurrence of cases of observation as a result of information attacks on imams and preachers on social networking sites, in particular Facebook, where Uzbek audience is active, it is observed that some clerics have come under intense psychological pressure, resulting a weak stance in radical discussions and indifference to erroneous religious correspondence.

**НАУЧНЫЙ СОВЕТ DSc. 35/30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 ПО
ПРИСУЖДЕНИЮ УЧЕНЫХ СТЕПЕНЕЙ ПРИ МЕЖДУНАРОДНОЙ
ИСЛАМСКОЙ АКАДЕМИИ УЗБЕКИСТАНА**

МЕЖДУНАРОДНАЯ ИСЛАМСКАЯ АКАДЕМИЯ УЗБЕКИСТАНА

ИСЛАМОВ ШАХЗОД ЗАХИДОВИЧ

**ИНФОРМАЦИОННАЯ АТАКА ТЕРРОРИСТИЧЕСКОЙ
ОРГАНИЗАЦИИ «ИГИЛ» И ПУТИ ЕГО УСТРАНЕНИЯ**

07.00.04 – Религиоведение

**АВТОРЕФЕРАТ ДИССЕРТАЦИИ ДОКТОРА ФИЛОСОФИИ (PhD)
ПО ИСТОРИЧЕСКИМ НАУКАМ**

Ташкент – 2020

Тема диссертации доктора философии (PhD) по историческим наукам зарегистрирована в Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан за номером B2018.1.PhD/Tar.50.

Диссертация выполнена в Международной исламской академии Узбекистана.

Автореферат диссертации размещён на трех языках (узбекском, английском, русском (резюме)) на веб-странице Научного совета (www.iiau.uz) и на Информационно-образовательном портале «ZiyoNet» (www.ziynet.uz).

Научный руководитель: **Хасанов Ахаджон Ахмаджонович**
доктор исторических наук, профессор

Официальные оппоненты: **Мунавваров Зохидилло Иномходжаевич**
доктор политических наук, профессор

Закурлаев Абдумутал Каримович
кандидат юридических наук, доцент

Ведущая организация: **Международный научно-исследовательский центр
Имама Бухари**

Защита диссертации состоится «___» _____ 2019 года в _____ часов на онлайн заседании Научного совета DSc. 35/30.12.2019.IsI./Tar/F.57.01 при Международной исламской академии Узбекистана в онлайн режиме на платформе ГНМЦ. (Адрес: 100011, г.Ташкент, ул.А.Кадыри, дом №11, Тел.: (99871) 244 00 56, Факс: (99871) 244 00 65, e-mail: info@iiau.uz).

С диссертацией можно ознакомиться в Информационно-ресурсном центре Международной исламской академии Узбекистана. (зарегистрирована под № ____). (Адрес: 100011, г.Ташкент, ул.А.Кадыри, дом №11, Тел.: (99871) 244 00 56, Факс: (99871) 244 00 65, e-mail: info@iiau.uz).

Автореферат диссертации разослан «___» _____ 2020 года.

(реестр протокола рассылки № ____ от «___» _____ 2020 года).

Ш.А. Ёвкочев

Председатель Научного совета по присуждению ученых степеней, доктор политических наук, профессор

Н.А. Мухамедов

Ученый секретарь Научного совета по присуждению ученых степеней, доктор исторических наук, доцент

Н.Г. Нажмиддинов

Заместитель председателя Научного семинара при научном совете по присуждению ученых степеней, доктор филологических наук, доцент

ВВЕДЕНИЕ (аннотация диссертации доктора философии (PhD))

Цель исследования – обосновать, что продукция религиозного характера террористической организации «ИГИЛ» в медиа-платформах не имеет религиозных основ, а также разработать пути предотвращения распространения данной продукции.

Цели исследования:

Исследовать эволюцию радикальной пропаганды в период формирования новой военизированной группировки террористической организации «Аль-Каида», претендующей на халифат в результате политической нестабильности в Ближневосточном регионе.

Изучить организационную структуру, методы деятельности, источники пропаганды деятельности средств массовой информации террористической организации «ИГИЛ», провести сравнительный анализ их деятельности с пропагандой других радикальных группировок, действующих в регионе.

Показать методы пропаганды в этноконфессиональных конфликтах группировок боевиков в Ираке и Сирии.

Раскрыть политическую, военную и религиозную сущность контента, подготовленного террористической организацией для жителей незаконно оккупированной территории и внешней аудитории.

На примере деятельности террористической организации «ИГИЛ» научно обосновать, что фактор, идеологически поддерживающий сложные политические процессы в Ближневосточном регионе, не является религиозным притязанием.

Анализировать методологические нормы освещения средствами массовой информации деятельности террористических организаций.

Разъяснить методы привлечения «ИГИЛ» в свои ряды новых членов через популярные социальные сетевые платформы, подготовить выводы и рекомендации по предотвращению этой деятельности.

Объектом исследования является контент, подготовленный медийными структурами террористической организации «ИГИЛ».

Методы исследования. При подготовке диссертации использовались наблюдение, сравнение, анализ, контент-анализ, обобщение, эмпирическое описание и другие методы научного познания.

Научная новизна исследования заключается в следующем:

Доказано на примере фетв мировых улемов, что научное опровержение улемов «ахли сунна вал жамоа» религиозной продукции «ИГИЛ» является феноменом, определяющим стабильность религиозной обстановки, в качестве доказательства приведено «открытое письмо», подготовленное свыше 120 улемами исламского мира.

Обосновано, что трансформация этноконфессиональных отношений на территории Ирака и Сирии произошла на фоне религиозно-политической ситуации, раскрыта несостоятельность религиозных идей и притязаний террористической организации «ИГИЛ», их военно-политическая направленность, использование религии только в пропагандистских целях.

Освещена работа по дальнейшему оздоровлению социально-духовной среды, предотвращению экстремизма и терроризма в республике, а также на основе Корана, хадисов и мнений известных улемов обосновано противоречивость сущности нашей священной религии неправильного толкования в Интернете и социальных сетях таких понятий, как «халифалик», «жиход», «шахид», «куфр», «хижрат».

Доказана ошибочность толкования религиозных основ в медиа пропаганде «ИГИЛ», превращения в религиозную рознь некоторых разногласий (несоответствий) среди мазхабов по тем или иным религиозным вопросам, стремление показать верховенство правил и положений «ИГИЛ» над государственными законами.

Внедрение результатов исследования. На основе научных выводов и предложений, полученных в результате исследования информационных выпадов террористической организации «ИГИЛ» и способов их устранения:

доказано на примере фетв мировых улемов, что научное опровержение улемов «ахли сунна вал жамоа» религиозной продукции «ИГИЛ» является феноменом, определяющим стабильность религиозной обстановки, в качестве доказательства приведено «открытое письмо», подготовленное свыше 120 улемами исламского мира. На этой основе подготовлена специальная программа Кабинета Министров Республики Узбекистан (Информация Международного научно-исследовательского центра Имама Бухари № 02/69 от 25 февраля 2020 года). В результате у имам-хатибов сформированы навыки по опровержению деструктивных идей террористических организаций;

обосновано, что трансформация этноконфессиональных отношений на территории Ирака и Сирии произошла на фоне религиозно-политической ситуации, раскрыта несостоятельность религиозных идей и притязаний террористической организации «ИГИЛ», их военно-политическая направленность, использование религии только в пропагандистских целях.

Материалы по данной тематике использованы при разработке программы Кабинета Министров Республики Узбекистан «Меры по обеспечению стабильности социально-духовной среды, укреплению межконфессионального и межнационального согласия», в частности раздела «Организация здоровой религиозно-просветительской пропаганды в сети Интернет и предотвращение информационных выпадов» (Информация Комитета по делам религии №2120/1 от 20 марта 2020 г.).

Реализация данных научных исследований послужила обеспечению религиозной ситуации в республике, доведению до населения гуманистических идей исламской религии, а также предотвращению угрозы экстремизма, терроризма, радикализма, миссионерства и прозелитизма;

доказана ошибочность толкования религиозных основ в медиа-пропаганде «ИГИЛ», превращения в религиозную рознь некоторых разногласий (несоответствий) среди мазхабов по тем или иным религиозным вопросам, стремление показать верховенство правил и положений «ИГИЛ»

над государственными законами. На основании этих выводов Национальная телерадиокомпания Узбекистана подготовила передачи “Две судьбы”, “Ловушка невежества” (Информация телеканала «Узбекистон» № 01-15-629 от 30 марта 2020 г.). В указанных телепередачах до широкой общественности доведено, что главной целью вооруженных столкновений на Ближнем Востоке являются не религиозные факторы, а захват власти и овладение богатыми ресурсами стран региона.

Опубликованность результатов исследования. Всего по теме исследования опубликовано 15 научных работ, в том числе 10 статей (8 в республиканских и 2 в зарубежных журналах) в научных изданиях, рекомендованных Высшей аттестационной комиссией Республики Узбекистан для опубликования основных научных результатов диссертаций.

Структура и объем диссертации. Диссертация состоит из введения, трех глав, резюме, списка использованной литературы, приложений с объемом в 152 страницы.

ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН ИШЛАР РЎЙХАТИ
СПИСОК ОПУБЛИКОВАННЫХ РАБОТ
LIST OF PUBLISHED WORKS

I бўлим (I часть, I part)

1. Исламов Ш. Интернет тармоғида мутаассиб кучлар томонидан олиб борилаётган ғоявий тарғиботнинг ўзига хос жиҳатлари // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2014. – №4. – Б. 28-31. (07.00.04; №17)
2. Исламов Ш. Ислом ва Интернет: ўзаро муносабатларнинг бугунги ҳолати (1-қисм) // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2013. – №4. – Б. 257-259. (07.00.04; №17)
3. Исламов Ш. Ислом ва Интернет: ўзаро муносабатларнинг бугунги ҳолати (2-қисм) // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2014. – №1. – Б. 99-101. (07.00.04; №17)
4. Исламов Ш. Ислом ва Интернет: ўзаро муносабатларнинг бугунги ҳолати (3-қисм) // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2014. – №2. – Б. 23-26. (07.00.04; №17)
5. Исламов Ш. «ИШИД» террорчи ташкилотининг диний мазмундаги тарғиботи // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2017. – №3. – Б. 76-78. (07.00.04; №17)
6. Исламов Ш. Интернет орқали радикаллашув ҳақидаги қарашлар таҳлили // Тошкент ислом университети илмий-таҳлилий ахбороти. – Тошкент, 2017. – №3. – Б. 12-15. (07.00.04; №21)
7. Исламов Ш. «ИШИД» террорчи ташкилоти тарғиботида болалар мавзусининг ёритилиши // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2017. – №4. – Б. 64-65. (07.00.04; №17)
8. Исламов Ш. Террорчи ташкилотларнинг давлат қиёфасига кириши: мақсад ва оқибатлар таҳлили (“ИШИД” мисолида) // Имом Бухорий сабоқлари. – Самарқанд, 2020. – №1. – Б. 95-97. (07.00.04; №17)
9. Исламов Ш. Религиозная пропаганда террористической организации «ИГИЛ» // Россия и мусульманский мир. – Москва, 2018. – №2 (308). – С. 93-98. (07.00.04; №29)
10. Islamov Sh. Religious Propaganda of The Islamic State Terrorist Organization // Russia and the Moslem world. – Moscow, 2018. – №3 (301). – P. 111-115. (07.00.04; №29)

II бўлим (II часть, II part)

11. Исламов Ш. “ИШИД” террорчи ташкилоти медиа тарғиботининг мазмуни ва етказиш усуллари // Ислом тафаккури. – Тошкент, 2020. – Махсус сон. – Б. 80-81. (24.00.00; №1)
12. Исламов Ш. “ИШИД” террорчи ташкилоти фаолиятида медиа тарғиботнинг шаклланиш босқичлари // Ислом тафаккури. – Тошкент, 2020. – №3. – Б. 80-82. (24.00.00; №1)

13. Исламов Ш. «ИШИД» террорчи ташкилотининг диний мазмундаги тарғиботи: сохта даъволар ва уларнинг мақсади // «Ислом ҳамжиҳатлиги: Ўзбекистон-Озарбайжон мисолида» Халқаро илмий-амалий конференция тўплами. – Тошкент, 2017. – Б. 57-64.

14. Исламов Ш. Барчани эзгулик ва тинчликка ундайди // Халқ сўзи, 2018 йил 19 декабрь (№ 262).

15. Islamov Ş., Töyçibayev A. BM'nin Bilgi ve Dini Hoşgörü kararı – Özbekistan Girişimlerinin Uluslararası Tanınması // Institute of Strategic Thinking, 29 december, 2018 y.

Автореферат «Жамият ва бошқарув» журнали таҳририятида таҳрирдан ўтказилиб, ўзбек, инглиз ва рус тилларидаги матнлар ўзаро мувофиқлаштирилди.

Бичими 60x84¹/₁₆. Рақамли босма усули. Times гарнитураси.
Шартли босма табағи: 3. Адади 100 нусха. Буюртма № 198.

Гувоҳнома № 10-3719

“Тошкент кимё технология институти” босмахонасида чоп этилган.
Босмахона манзили: 100011, Тошкент ш., Навоий кўчаси, 32-уй.

